

ZOR YILDA YÜZDE 42.1 BÜYÜME

Türkiye'de **sanayinin** en büyüklüklerini belirleyen **ISO 500** araştırmasının 2023 sonuçları açıklandı. En büyük 500 şirketin üretimden satışları 2023'te yüzde 42.1 artarak 6.3 trilyon liraya yükseldi. 2023'te **ISO 500**'ün faaliyet kârı yüzde 39.7 büyüdü ve 937 milyar lira oldu. Mali borçlar ise yüzde 54 artışla 2 trilyon liraya çıktı. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, "2023'ün **sanayi** sektörümüz için zorlu bir yıl olduğunu söylememiz abartılı olmayacaktır" değerlendirmesini yaptı.

İŞTE EN BÜYÜK SANAYİ KURULUŞLARI

ISO 500 çalışmasında 2023'te üretimden satışlara göre en büyük kuruluş, 484 milyar liralık satış ile **Tüpraş** oldu. Bu kuruluş, uzun yıllardır sürdürdüğü liderliğini 2023'te de korumuş oldu. 2023'te üretimden satışlara göre ikinci büyük kuruluş 238 milyar lira ile **Ford Otomotiv** olurken; üçüncü sırada ise yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışla **Star Rafineri** yer aldı. **TOGG** da ilk kez devler listesine girdi; **ISO 500**'de 42. sırada yer aldı. Şirketin net satışları 24 milyar 345 milyon 916 bin 198 TL olarak gerçekleşti.

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, "ISO 500'ün ilk 10'unda yer alan şirketlerde 2022'ye göre iki önemli değişiklik oldu. Geçen yıl ilk 10'da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramaltn Kıymetli Madenler ilk 10'a yükselme başarısını gösterdi" ifadelerine yer verdi.

Gamze BAL

İSTANBUL Sanayi Odası (ISO) tarafından 1968'den bu yana açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması"nın 2023 yılı sonuçları belli oldu. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, **ISO 500**'de üretimden satışların 2023'te yüzde 42.1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını söyledi. "2021 ve 2022 yıllarına göre zayıf bir performansla işaret eden bu artışın 2022'nin sonundan itibaren geliyor olduğunu tahmin etmek zor değildi. 2023'ün **sanayi** sektörümüz için zorlu bir yıl olduğunu söylememiz abartılı olmayacaktır" diyen Bahçivan, "Üretimden satışlarda büyümenin bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023'te yüzde 42.1'e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardi ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişimin belirleyici rol oynadığını söyleyebiliriz" diye konuştu. Üretimden net satışlardaki 'asıl dramatik görüntünün' reel değişimlerde

görülmesine dikkat çeken Bahçivan, "2023 verileri yıl sonu tüketici enflasyonundan arındırıldığında, üretimden satışların 2022'ye göre reel olarak yüzde 13.8 oranında gerilediği görülüyor" ifadelerini kullandı. **ISO 500** araştırmasının 2023 araştırmasında öne çıkan diğer sonuçlar şöyle oldu:

İHRACAT GERİLEDİ: İhracat performansına bakıldığında, zorlu küresel rekabet koşullarının etkisiyle **ISO 500**'ün ihracatı 2022'ye kıyasla yüzde 2.9 düşüğe 95.1 milyar dolara geriledi. Bahçivan, "2023'te **ISO 500** ve genel olarak Türkiye **sanayi** sektörü, ihracat pazarlarındaki durgunluktan olumsuz etkilenmiş gözüküyor" dedi.

KÂRLILIKTA DÜŞÜK ARTIŞ: 2023'te **ISO 500**'ün faaliyet kârı yüzde 39.7 artarak; 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyet kârlılığı oranı 0.3 puan düşüğe yüzde 12.8'den yüzde 12.5'e geriledi. **ISO 500** kuruluşlarının bir diğer kârlılık göstergesi olan faiz, amortisman ve vergi öncesi kârı yüzde 45.5 artışla 808 milyar liradan 1 trilyon 175 milyar liraya

2023'ÜN EN BÜYÜK 10 SANAYİ KURULUŞU

2022 Sıra No	2023 Sıra No	Kuruluş	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
1	1	Tüpraş	484.188.208.633
3	2	Ford Otomotiv	238.014.338.237
2	3	Star Rafineri	226.774.747.074
4	4	İstanbul Altın Rafinerisi	142.530.681.427
7	5	Toyota Otomotiv	127.450.181.339
9	6	Oyak-Renault	107.208.501.270
8	7	Arçelik	99.861.023.084
15	8	Mercedes-Benz	94.255.319.762
44	9	Gramaltn Kıymetli Madenler	89.948.387.207
5	10	Ereğli Demir ve Çelik	79.521.373.857

Kaynak: ISO

yükseldi. Bahçivan, "Görülüyor üzere, tüm kâr büyüklüklerindeki artışlar 2023 yılı enflasyonunun altında kalımsız bulunuyor ve bu da reel olarak gerilemeye işaret ediyor" dedi.

Ayrıca, **ISO 500**'de vergi öncesi dönem kâr ve zarar büyüklüğüne göre 2022'de kâr eden kuruluş sayısının 442 iken, bu sayının 2023'te 404'e indiğini belirten Bahçivan, "Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak dikkat

çekiyor" diye konuştu. **KÂRIN YARISINDAN FAZLASI FINANSMANA:** **ISO 500**'ün finansman giderleri 2023'te yüzde 92.5 artarak 277 milyar liradan 533 milyar liraya yükseldi. Bahçivan, "Yıllardan beri hep işaret ettiğimiz üzere, **sanayicinin** elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırmak gerçeği ile yüz yüze kalmaya devam ettiğinin altını bir kez daha çiziyoruz" değerlendirmesinde bulundu.

TOPLAM BORÇLAR 4 TRİLYON TL:

Bahçivan, enflasyon düzeltmesi sonrası yakalanan verilerle toplam borçların yaklaşık yüzde 60 artarak 2.5 trilyon liradan 4 trilyon liraya çıktığını söyledi. **ISO 500**'de mali borçların ise yüzde 54 artışla 1.3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıktığını belirten Bahçivan, "Diğer borçlarda ise yüzde 66'ya yakın bir artışla 1.2 trilyon liradan yine 2 trilyon liraya yükseliş söz konusu" diye konuştu.

AR-GE'DE ARTIŞ: ISO 500'de Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısı 2022'de 260 ile son 5 yılın en düşük seviyesine gerilemişti. Bu sayı 2023'te yeniden artışa geçti ve 265'e yükseldi.

ÜCRETLER YÜZDE 120 ARTTI: **ISO 500**'ün istihdamı 2023'te yüzde 1.9 artarak 804 bin kişiye yaklaştı. Aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 120 civarında gerçekleşti.

Kârın yarısı borca gitti

FAİZ artışlarının sürüklediği finansman giderlerinde büyük artış yaşanan şirketler borçları katlarken, ISO 500'ün 2023'te finansman giderleri yüzde 92,5 artarak 277 milyar liraya çıktı. Finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten yüzde 56,9'a çıktı ve **sanayide** elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerini ayırdı. Sanayi mali borçları 2 trilyonu aşarken, bunun yarısını kısa vadeli borçlar oluşturdu. Sanayi devlerinin çalışan sayısı geçen yıl yüzde 1,9 yükselirken, özellikle EYT tazminat ödemelerinin etkisi ile ödenen maaş ve ücretler yüzde 119,6 artışla 425,8 milyar TL'ye ulaştı.

Borçları katlanan, geliri eriyen **sanayinin** ilk 500'ü 2024'ten umutlu değil

SANAYİ DEVLERİ ENFLASYONA YENİLDİ

Türkiye'nin 500 **sanayi** devinin üretimden satışları enflasyonun altında kalarak reel anlamda yüzde 13,8 geriledi. TÜPRAŞ'ın liderliği bırakmadığı listede otomotiv ve altın şirketleri dikkat çekti

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK 25 ŞİRKETİ

Net satışlar (milyon TL)

Sıra / Şirket	Net satışlar (milyon TL)
1 TÜPRAŞ	484.188
2 Ford Otomotiv	238.014
3 Star Rafineri	226.774
4 İstanbul Altın Rafineri	142.530
5 Toyota	127.450
6 Oyak Renault	107.208
7 Arçelik	99.861
8 Mercedes Benz	94.255
9 Gramaltın Rafineri	89.948
10 Ereğli Demirçelik	79.521
11 Tofaş	78.054
12 İskenderun Demirçelik	76.858
13 Hyundai	74.337
14 Çolakoğlu Metalurji	61.369
15 EÜAŞ	61.037
16 Şişecam	58.510
17 TUSAŞ	55.183
18 İçdaş Çelik	54.554
19 Aselesan Elektronik	53.625
20 Vestel	51.201
21 Tosçelik	48.466
22 BSH	46.373
23 Türkiye Petrolleri	46.281
24 Eren Enerji	41.577
25 Aygaz	40.421

ZARARDA ZİRVE

Yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat depremi ve seçim sonrası ekonomi politikalarında yaşanan değişim ile ISO 500'ün üretimden satışları enflasyonun altında kalarak geriledi. İhracatta da yine kan kaybeden ISO 500'ün ihracatı, küresel alandaki resesyona etkisi ile yüzde 2,9 düşüş ile 95,1 milyar dolara geriledi. 500 devin faaliyet kârı yüzde 39,7 artarak 937 milyar liraya çıkarken, faaliyet kârlılığ oranı, 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e geriledi. Listede 2022 yılında 442 olan kâr eden kuruluş sayısı 2023 yılında 404'e indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükselerek 2018 yılından sonraki en yüksek sayıya ulaştı.

Altın ve otomotiv yükselişte TOGG listede

BU yıl listenin ilk 10'unda bazı değişimler olurken, altın, otomotiv ve tarım makinelerindeki çığış dikkat çekti. Yerli otomobil olarak 2023'te piyasaya giriş yapan TOGG 2023'te kaydettiği 24,3 milyar TL satış geliriyle ISO 500 listesine 42'nci sıradan girdi. Geçen yıl 15'inci sırada yer alan Mercedes-Benz, 2023'te 94 milyar TL'lik üretimden satışta listede sekinçini oldu. Altın talebinin yükseldiği 2023'te İstanbul Altın Rafinerisi 4'üncü sıradaki yerini korurken, 2022'de 44'üncü sırada yer alan Gramaltın Kıymetli Madenler ise 90 milyar TL satış ile 9'uncu sırada yer alarak ilk 10'a girdi.

Koç Holding'in 3 şirketi ilk 10'da

TÜRKİYE'nin önde gelen **sanayi** topluluklarından Koç Holding bünyesindeki 3 şirket, ISO 500 sıralamasında ilk 10'da yer aldı. Uzun yıllardır liderliğini sürdüren Tüpraş ile 238 milyar TL satış geliri elde eden Ford Otomotiv listede ilk 2 sırada yer alan grup şirketleri oldu. Uzun yıllardır ilk 10 içinde kalan Türkiye'nin önde gelen beyaz eşya şirketlerinden Arçelik de bir sıra yükselerek 99,8 milyar TL'lik satış geliri ile 7'nci sırada yer aldı.

Kamu şirketleri devleşiyor

BU yıl açıklanan listede kamu şirketleri dikkat çekti. 2022 yılında 9 kamu şirketinin bulunduğu listede 2023 yılında 13 kamu şirketi yer aldı. Elektrik Üretim Anonim Şirketi ve Türkiye Petrolleri ilk 25 içindeki yerlerini korurken, Türkiye Şeker Fabrikaları 17,4 milyar TL'lik satış ile 85'inci sıradan 67'nci sıraya yükseldi. 11 milyar TL'lik satış yapan Et ve Süt Kurumu ise 406'ncı sıradan 122'nci sıraya çıktı.

'Yumuşak iniş olmazsa ekonomi çakılır'

■ ARAŞTIRMA sonuçlarını değerlendiren **İstanbul Sanayi Odası** Başkanı **Erdal Bahçivan**, 2024 sonuçlarının da çok parlak olmayacağını kaydetti. Tüm kesimlerin daha düşük büyümeye alışması gerektiğini söyleyen Bahçivan, "Ekonomide bir iniş olacağı kuvvetle mühtemeldir. Bu dönemde Türkiye'nin yüksek büyüme iddialerinden vazgeçmesi gerekiyor. Sağlıklı bir iniş, herkes için olumlu bir tabloya çevirecek durumu. Yumuşak iniş tercih etmemek çökme riski daha yüksek olabilir" dedi. Bahçivan, yeni vergi paketine **sanayi** tarafının bakışını ise şöyle değerlendirdi: "Sanayiye belli bir takım teşvikler vaadile ve motivasyonuyla geçmiş yıllarda verilmiş olan birtakım vergi ayırtmalarının, sebep ne olursa olsun, yol ortasında değiştirilmesinin ve bu alanda bozulmanın singörilebilirlik açısından ve geleceğe dair güven açısından çok ciddi tahribatlar yarattığını geçmiş yıllarda gördük."

ISO Başkanı Erdal Bahçivan

'En büyük 500'e teknoloji damgası

Türkiye'nin en büyük **sanayi** şirketlerinde orta-yüksek ve yüksek teknoloji kullananların oranı yüzde 37.4'e yükseldi. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, son yıllarda durağan seyreden bu veride 2023'te yüksek teknolojiye doğru olumlu bir kırılma olduğunu söyledi

Istanbul Sanayi Odası (ISO) 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 yılı sonuçlarını açıkladı. Üretimden satışlara göre yapılan sıralamada Tüpraş, Ford Otomotiv ve Star Rafineri ilk üçte yer aldı. En büyük 500 **sanayi** şirketinin toplam üretimden satışları 2022'de yüzde 119 artarken 2023'te bu oran yüzde 42.1 oldu. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, bu gerilemenin nedenini, "Yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardi ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı" sözleriyle açıkladı. **ISO 500** şirketlerinin üretimden satış toplamı 2023'te 6 trilyon 375 milyar lira oldu. Bahçivan, enflasyondan arındırıldığında üretimden satışların yüzde 13.2 azaldığını vurguladı.

Olumlu kırılma

Her yıl yapılan araştırma ile birlikte **'Sanayide Teknoloji Yoğunluklarına Göre Yaratılan Katma Değer Dağılımı'nın** da incelendiğini belirten **Erdal Bahçivan**, şunları söyledi:

Ebru Sungur
İstanbul

'OVP'de tadilat yapılmalı'

Gazetecilerin sorularını da yanıtlayan **ISO Başkanı Bahçivan**, Orta Vadeli Planı (OVP) desteklediklerini hatırlatarak, "OVP'de tadilat yapılmalı. Yapısal önlemler konusunda harekete geçilmeli" dedi. Bu noktada vergi, hukuk ve eğitim konularını öncelleyen Bahçivan, Türkiye'nin bir istihdam planı olması gerektiğinin altını çizdi. Bahçivan, gündemdeki vergi taslağıyla ilgili sorular üzerine, "**Sanayiciye**

daha önce verilen vergi avantajlarının değiştirilmesi tahribat yaratır" dedi. Bahçivan, KDV iadeleri sorununa da vergi taslağıyla çözüm getirilmesini istedi. Bahçivan, deflasyon sürecinde **sanayicinin** fiyat ve ücret belirlemelerinde ne zaman hedef enflasyonu çıpa olarak kabul edebileceği sorusu üzerine de yıl sonuna doğru hedeflerle beklentilerin yakınlaşabileceği öngörüsünde bulundu.

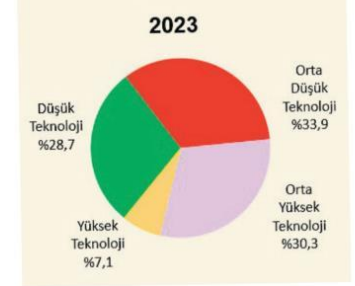

Erdal Bahçivan

2023 yılında, yüksek ve orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin yaratılan toplam katma değer içindeki payını 4 puan artırması **sanayimizin**

teknolojik dönüşümü adına umut vericidir."

Orta-yüksek ve yüksek teknolojilerin **sanayilerin** toplam payının yüzde 37.4'e çıkarak şimdiye kadarki en yüksek düzeye ulaştığını vurgulayan Bahçivan, dijital ve yeşil dönüşüme dayalı uluslararası rekabet ortamında bunun henüz bir başlangıç olduğunu dile getirdi. Bahçivan, **ISO 500**'de Ar-Ge harcamalarının da 2023'te 2022'ye neredeyse ikiye katlanarak 30.5 milyar lirayı aştığını, Ar-Ge harcamalarının üretimden satışlar içindeki payının da binde 36'dan binde 48'e çıktığını bildirdi.

ISO 500'den notlar

- İhracatı 2022 yılına göre yüzde 2.9 düşüşle 95.1 milyar dolara geriledi.
- Faaliyet karı yüzde 39.7 artarak 937 milyar liraya çıktı.
- Faaliyet karlılığı oranı yüzde 12.8'den yüzde 12.5'e geriledi.
- Satış karlılığı oranı yüzde 9.3'ten yüzde 8.6'ya indi.
- Tüm kar büyüklüklerindeki artışlar, 2023 yılı enflasyonunun altında kaldı.
- Finansman giderleri yüzde 92.5 arttı.
- Mali borçlar 1.3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıktı.
- Halka açık şirket sayısı 12 adet artarak 85'e yükseldi.
- Yabancı sermaye paylı şirket sayısı 8 adet artıyla 116 oldu.
- İstihdam yüzde 1.9 artışla 804 bin kişiye yaklaştı.
- EYT tazminatlarının da içinde bulunduğu ödenen maaş ve ücretler yüzde 120 arttı.

ISO 500'de ilk 10

2023 sırası	2022 sırası	Şirket	Üretimden satış (milyar TL)
1	1	TÜPRAŞ	484.2
2	3	Ford Otomotiv	238
3	2	Star Rafineri	226.8
4	4	İstanbul Altın Rafinerisi	142.5
5	7	Toyota Otomotiv	127.4
6	9	Oyak-Renault	107.2
7	8	Arçelik	99.9
8	15	Mercedes-Benz Türk	94.2
9	44	Gramaltın Kıymetli Mad	89.9
10	5	Erdemir	79.5

SANAYİNİN DEVI DEĞİŞMEDİ: TÜPRAŞ

İSO 500'DE SATIŞLAR ENFLASYONA YENİLDİ

İlk 10'da 2 yeni şirket

Sıra No	Kuruluşlar	Üretimden satışlar (TL)
2023	2022	
1	1. TÜPRAŞ	484.188.208.633
2	3. Ford	238.014.338.237
3	2. Star Rafineri	226.774.747.074
4	4. İAR	142.530.681.427
5	7. Toyota	127.450.181.339
6	9. Oyak-Renault	107.208.501.270
7	8. Arcelik	99.861.023.084
8	15. Mercedes-Benz	94.255.319.762
9	44. Gramalın Kıymetli Madenler	89.948.387.207
10	5. Ereğli Demir ve Çelik	79.521.373.857

Togg 42. SİRADA

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın önderliğinde 25 Haziran 2018'de kurulan Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubu (Togg), İSO 500 listesine 42'nci sıradan girdi. Şirketin üretimden satışları 24 milyar 264 milyon 132 bin 554 TL olarak gerçekleşti.

SANAYİNİN devlerinin listelendiği İSO 500'de Tüpraş yine ilk sırada yer alırken, 500 şirketin üretimden satışları 2023'te yüzde 42,1 artarak 6 trilyon 375 milyar liraya çıktı. Üretimden satışlardaki büyümenin bir önceki yıl yüzde 119 olduğuna işaret eden İSO Başkanı Erdal Bahçivan, tüketici enflasyonu ile arındırıldığında üretimden satışların 2022'ye göre reel olarak yüzde 13,8 gerilediğini vurguladı.

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 yılı sonuçları belli oldu. 1968'den bu yana İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından açıklanan İSO 500 araştırmasına göre en büyük kuruluş 484 milyar liralık üretimden satışıyla Tüpraş oldu. Tüpraş'ın 238 milyar liralık satışla Ford Otomotiv takip ederken, üçüncü sırada yaklaşık 227 milyar liralık satışla Star Rafineri yer aldı. İSO 500'ün ilk 10'unda yer alan şirketlerde 2022'ye göre iki değişiklik oldu. Geçen yıl ilk 10'da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramalın Kıymetli Madenler ilk 10'a yükseldi. İSO 500'de üretimden satışların 2023'te yüzde 42,1 artarak 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını belirten İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, üretimden satışlardaki büyümenin bir önceki yıl yüzde 119 olduğuna işaret etti. Bahçivan, geçen yılki büyümedeki gerilemede; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta yaşanan deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişimin belirleyici rol oynadığını söyledi.

SATIŞLARINDA REEL GERİLEME YAŞANDI

2023 verileri yıl sonu tüketici enflasyonu ile arındırıldığında, üretimden satışların 2022'ye göre reel olarak yüzde 13,8 gerilediğini kaydeden Bahçivan, "2023'te İSO 500'ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi" dedi. İSO 500'ün ihracatının 2022'ye göre yüzde 2,9 düşüşle 95,1 milyar dolara gerilediğini kaydeden Bahçivan, geçen yıl İSO 500'ün satışlarının yanı sıra kârlılıklarının da zayıf kaldığını dile getirdi. Erdal Bahçivan, şöyle konuştu: 2023'te İSO 500'ün faaliyet kârı yüzde 39,7 artarak 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık

faaliyet kârlılığı oranı, 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8'den 12,5'e geriledi. Faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr (FAVOK) yüzde 45,5 artışla 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda FAVOK kârlılığı oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4'ten 15,7'ye çıktı. İSO 500'de 2022'de kâr eden kuruluş sayısı 442 iken, bu sayı 2023'te 404'e indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak tespit edildi.

ÜCRETLERDE YÜZDE 120 ARTIŞ

Son yıllarda sanayi kuruluşlarında nitelikli finansmana erişim bağlamında hisselerini halka açma seçeneğini kullanma eğiliminin arttığını ifade eden Erdal Bahçivan, "İSO 500 içinde halka açık kuruluşların sayısı 2017-2021 döneminde 65-69 bandında seyrettikten sonra 2022'de 8 adet, 2023'te 12 adet artarak 85'e yükseldi. Böylece İSO 500 içinde halka açık kuruluş sayısı bugüne kadarki en yüksek düzeyine ulaştı" dedi. Bahçivan, 2010'lu yıllarla birlikte düşüş eğilimi gösteren yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısının 2023'te 8 adet artışla 116'ya yükseldiğini kaydetti. İSO 500'ün istihdamının da 2023'te yüzde 1,9 artarak yaklaşık 804 bin kişiye ulaştığını aktaran Bahçivan, aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artışın da yüzde 120 civarında gerçekleştiğini söyledi. Yüksek enflasyonun şirket bilançolarında geçici bir illüzyon oluşturduğuna işaret eden Bahçivan, "Zaman geçtikçe gerçeklerle yüzleşiyoruz. İSO 500'ün temel göstergelerinin bize söylediği de bu. Bizim reel sektör olarak yaşadıklarımız bir yana; yüksek enflasyonun kamu maliyesi, mali dünya ve hepsinden de önemlisi toplumda oluşturduğu hasar büyük" değerlendirmesini yaptı.

6 YILI GERİDE BIRAKTI

AVRUPA YOLUNDA

Bu yıl 6'ncı yaşını dolduran Togg, ürettiği ilk akıllı cihazı T10X ile Türkiye elektrikli otomobil pazarında lider olurken, gelecek yılın başından itibaren yeni modelleriyle Avrupa pazarlarında da boy gösterecek. Togg, 2019'da ön gösterimini yaptığı ikinci akıllı cihazının güncel hali T10F modelini bu yıl sonundan itibaren siparişe açmayı, gelecek yılın başından itibaren kullanıcılara teslim etmeye başlamayı hedefliyor. T10X modelinin Avrupa'da bu yıl sonunda ön siparişe açılması ve 2025'in başından itibaren T10F modeline satışa sunulması bekleniyor. Togg, B segmentindeki bir SUV otomobilinin çalışmalarını da sürdürüyor. Bu kapsamda, T8X ismi verilen modelin gelecek yıl ön gösteriminin yapılması bekleniyor. Togg, yeni akıllı cihazıyla 2032'ye kadar 5 farklı modelle 1 milyon araç üretmeyi hedefliyor.

HEPSİJET

Elektrikli araçla dağıtım başladı

Hepsiburada'nın kargo platformu HepsİJET, Netlog Lojistik iş birliğiyle 'Musoshi' adlı yüzde 100 yerli üretim olan 21 adet elektrikli araçla Türkiye'nin belirli bölgelerinde kargo dağıtımına başladı. Elektrikli araçların kullanımıyla birlikte aylık yapılan ortalama 1404 kilometre başına yaklaşık 0,21 ton karbon emisyonunun azaltılması hedefleniyor. Toplam 3.500 araçlık bir dağıtım ağına sahip olan şirket, yıl sonuna kadar 50 elektrikli araca sahip olmayı planlıyor. Hepsiburada Lojistik Grubu CEO'su Hakan Karadoğan, "Projeyle yakıt tüketimini ve karbon salınımını önemli ölçüde düşürerek çevreye duyarlı bir lojistik ağı oluşturacağız" dedi.

FINANSMAN GİDERİ %92,5 ARTTI

İSO 500'ün finansman giderlerinin 2023'te yüzde 92,5 artarak 533 milyar liraya yükseldiğini dile getiren Erdal Bahçivan, "Böylece finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten 56,9'a çıkmış durumda. Sanayide elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırmaya devam ediyor" dedi.

BORÇLAR 4 TRİLYON TL'YE YÜKSELDİ

Enflasyon düzeltilmesi sonrası toplam borçların yaklaşık yüzde 60 artışla 4 trilyon liraya çıktığına işaret eden Bahçivan, "2022'de yüzde 35,7 olan öz kaynak payı, 2023'te düzeltme yapılmaması halinde yüzde 33,2'ye düşecek iken, düzeltme sonrası yüzde 54,5'e yükseldi. Enflasyon düzeltilmesi İSO 500'ün bilançosunda öz kaynak payını 21,3 puan artırarak toplam borçların üzerine çıkardı" diye konuştu.

Erdal Bahçivan

İHRACATA 95.1 MİLYAR DOLAR
KATKI, 804 BİN İSTİHDAM

TÜRKİYE'NİN 500 SANAYİ DEVİNDEN 6.4 TRİLYONLUK SATIŞ

Türkiye'nin 500 sanayi devi listesinde Tüpraş, üretimden satışlarda 484 milyar lirayla yine ilk sırada yer aldı. 500 sanayi kuruluşu 6.4 trilyon liralık üretimden satış yaptı ancak artış sınırlı kaldı. Kârlılıklarında reel gerileme yaşanan sanayi devleri, ihracata da yüzde 2.9 düşüş ile 95.1 milyar dolarlık katkı yaptı. Türkiye'nin ihracatının yüzde 37.2'sini bu kuruluşlar gerçekleştirdi.

ZİRVE YINE TUPRAS'IN

Istanbul Sanayi Odası (ISO), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 yılı sonuçlarını açıkladı. Üretimden satışlara göre hazırlanan listenin ilk sırasında geçen yıllarda olduğu gibi Tüpraş yer aldı. Şirket, 484 milyar liralık satış rakamına ulaştı. 2022'de üçüncü sırada bulunan Ford Otomotiv, 2023 yılında 238 milyar liralık üretimden satış ile ikinciliğe çıktı. Önceki yıl ikinci sırada bulunan Star Rafineri ise yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışıyla üçüncü sırada yer aldı. Araştırmanın sonuçlarını ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** paylaştı.

YÜZDE 42.1 YUKSELİŞ

ISO 500'de üretimden satışların 2023'te yüzde 42.1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını belirten Bahçivan, "2021 ve 2022'ye göre zayıf bir performansla işaret eden bu artışın 2022 sonundan itibaren geldiğini tahmin etmek zor değil. Üretimden satışlarda büyüme bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023'te yüzde 42.1'e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardi ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrası ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı" dedi.

KÜRESEL DURGUNLUK

Üretimden net satışlardaki asıl dramatik görüntünün reel (enflasyondan arındırılmış) değişimlerde olduğunu ifade eden Bahçivan, "2023 verileri yıl sonu tüketici enflasyonu ile arındırıldığında, üretimden satışların 2022 yılına göre reel olarak yüzde 13.8 gerilediği görülüyor" dedi. Zorlu küresel rekabet koşullarının etkisiyle ISO 500'ün ihracatının 2022 yılına göre yüzde 2.9 düşüş ile 95.1 milyar dolara gerilediğini kaydeden Bahçivan, ISO 500 ve genel olarak Türkiye sanayi sektörünün, ihracat pazarlarındaki durgunlukta olumsuz etkilendiğini söyledi.

TOGG'DAN HIZLI GİRİŞ
Türkiye'nin otomobili Tozz, listeye bu yıl ilk kez giriş yaptı. Tozz, 24.2 milyar liralık üretimden satışla 500 sanayi devinin arasında 42'nci sıradan dahil oldu. ISO 500'de dahi yer almadan, direkt olarak ISO 500'e adını atan şirket sayısı Tozz dahil 17 oldu. 500 sanayi devinin arasında 108 adette en çok gıda şirketleri yer aldı. 500 sanayi devinin 151'i İstanbul'dan.

85 ŞİRKET HALKA AÇIK

Erdal Bahçivan'ın raporda dikkat çektiği noktalar şöyle:
2023'ün en çarpıcı gelişmelerinden biri uzun yıllardır ilk kez ortaya çıkan net kambiyo zaranı. Buna karşılık kambiyo işlemleri haricindeki diğer gelirlerden elde edilen net kâr, 282 milyar liraya çıkarık kur zararını fazlasıyla telafi etti.

ISO 500'ün finansman giderleri 2023'te yüzde 92.5 artarak 533 milyar liraya yükseldi. Sanayide elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırdı.

ISO 500'de mali borçlar yüzde 54 artışla 1.3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıktı.

Halka açık şirket sayısı 85'e çıktı.

ÖZKAYNAKLARA DÜZELTME ETKİSİ

Enflasyon düzeltmesi sonrası verilere bakıldığında, ISO 500'ün aktif toplamının yüzde 126 artarak 6.8 trilyon liraya yükseldiğini belirten Bahçivan, şöyle devam etti: "Bu artışın 2.9 trilyona yakın kısmı enflasyon düzeltmesinden kaynaklandı. Özkaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası yüzde 245 artarak 4.8 trilyon liraya çıktı. Bu kaleme enflasyon düzeltmesinin etkisiyle 2.8 trilyon ile oldukça yüksek. Toplam borçlar ise yaklaşık yüzde 60 artarak 4 trilyon liraya çıktı. Enflasyon düzeltmesinin etkisiyle ISO 500'ün kaynak yapısında özkaynaklar lehine önemli bir gelişme sağlandı."

KÂRLILIK ZAYIF KALDI

2023 yılında ISO 500'ün satışlarının yanı sıra kârlılıklarının da zayıf kaldığını dile getiren Bahçivan, şunları söyledi: "2023'te ISO 500'ün faaliyet kârı yüzde 39.7 artarak; 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyet kârlılığı oranı, 0.3 puan düşüşle yüzde 12.5'e geriledi. Tüm kâr büyüklüklerindeki artışlar, 2023 enflasyonunun altında kalırken, bu da reel olarak gerilemeye işaret etti. ISO 500'de vergi öncesi dönem kâr ve zarar büyüklüğüne göre kâr eden kuruluş sayısı 404'a indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak tespit edildi."

İLK 50 FIRMA VE SATIŞ HACMİ

Sıra No	2023 / 2022	Şirket	İl	Üretimden Satış (TL)
1	1	TUPRAS	Kocaeli	484.188.208.633
2	3	Ford Otomotiv	Istanbul	238.014.338.237
3	2	Star Rafineri	Ege Bölgesi	226.774.747.074
4	4	Istanbul Altın Rafinerisi	Istanbul	142.530.681.427
5	7	Toyota Türkiye	Sakarya	127.450.181.339
6	9	Oyak-Renault	Istanbul	107.208.501.270
7	8	Arçelik A.Ş.	Istanbul	99.861.023.084
8	15	Mercedes-Benz Türk	Istanbul	94.255.319.762
9	44	Gramaltın Kuy. Mad. Rafineri	Istanbul	89.948.387.207
10	5	Erdemir	Istanbul	79.521.373.857
11	10	TOFAŞ	Istanbul	78.054.421.270
12	6	İdemen	İskenderun	76.858.902.029
13	16	Hyundai Assan	Kocaeli	74.337.963.000
14	13	Çolakoğlu Metalurji	Istanbul	61.369.293.529
15	11	Elektrik Üretim A.Ş.	Kamu	61.027.232.627
16	14	Şişecam	Istanbul	58.510.196.261
17	30	TUSAS	Ankara	55.183.358.122
18	12	İçdaş	Istanbul	54.554.498.288
19	20	Aseban	Ankara	53.625.427.894
20	19	Vestel	Istanbul	51.201.136.734
21	17	Tosçelik	İskenderun	48.466.619.474
22	23	BSH Ev Aletleri	Istanbul	46.373.169.756
23	21	Türkiye Petrolleri	Kamu	46.281.732.965
24	18	Eren Enerji	Zonguldak	41.577.004.564
25	27	Aygaz	Istanbul	40.421.073.258
26	28	KARDEMİR	Karabük	38.466.957.766
27	32	Yıldız Entegre	Kocaeli	38.024.972.866
28	47	Türk Traktör	Ankara	38.001.964.485
29	22	Sasa Polyester	Ardana	36.474.550.838
30	25	PETKİM	Ege Bölgesi	35.920.234.122
31	26	Borçelik	Istanbul	34.712.999.462
32	29	Sarkuysan	Kocaeli	34.055.329.781
33	40	Unilever	Istanbul	33.987.125.701
34	43	Eti	Eskişehir	33.469.916.382
35	38	Vestel Elektronik	Istanbul	32.538.073.026
36	34	Er-Bakır	Denizli	28.679.862.067
37	24	Emerjisa	Kocaeli	28.411.309.737
38	37	Yücel Boru	Istanbul	28.041.172.864
39	51	Hayat Kimya	Istanbul	26.247.558.998
40	33	Eti Maden	Kamu	26.173.707.649
41	52	Kastamonu Entegre	Istanbul	24.322.741.610
42	-	Tozz	Gemlik	24.264.132.554
43	60	Coca-Cola İçecek	Istanbul	24.028.083.168
44	55	Bosch	Bursa	23.770.380.337
45	48	Kroman Çelik	Kocaeli	23.551.133.475
46	39	Assan Alüminyum	Istanbul	23.537.455.745
47	73	OYAK Çimento	Ankara	23.517.787.353
48	41	Kazan Soda	Ankara	23.282.402.534
49	42	İzmir Demir Çelik	Ege Bölgesi	23.036.431.810
50	65	ROKETSAN	Ankara	22.472.676.014

CALISAN SAYISI ARTTI

ISO 500'ün istihdamı yüzde 1.9 artarak 804 bin kişiye yaklaştı. Ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 120 civarında gerçekleşti. İşte son durum:

	2021	2022	2023
Çalışan sayısı	757.024	788.389	803.551
Maaş-ücret (milyon TL)	104.466	193.959	425.866

EN BÜYÜK 500'ÜN EN HIZLISI TOGG

'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' listesine bu yıl Togg damga vurdu. Togg seri üretime geçişinin ilk yılında 9 aylık bilançoyla ISO 500 listesine 42. sıradan girmeyi başardı.

Türkiye'nin en büyük ilk 10 şirketi (Milyar TL)

2023	2022	Şirket	Üretimden satışlar
1	1	TÜPRAŞ	484.2
2	3	Ford	238.0
3	2	Star Rafineri	226.8
4	4	İAR	142.5
5	7	Toyota	127.4
6	9	Oyak-Renault	107.2
7	8	Arçelik	99.9
8	15	Mercedes-Benz	94.2
9	44	Gramaltın	89.9
10	5	Erdemir	79.5

ANADOLU YÜKSELİŞTE

ISO 500'de yer alan kuruluşların bağlı olduğu odaların Anadolu lehine değişmeye devam ettiğini kaydeden Bahçivan, "Halen en büyük pay 151 firmayla ISO'ya ait. İstanbul'u 45 kuruluşla Ankara izliyor. Bu odalarımızın ardından, 38'er kuruluşla Ege Bölgesi Sanayi Odası ve Kocaeli Sanayi Odası, 29 kuruluşla Gaziantep Sanayi Odası geliyor" diye konuştu.

Sanayide ücretlerde yüzde 120 artış

'500 büyük' kuruluşu araştırmasını açıklayan ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan'ın verdiği bilgiye göre en büyük 500 sanayi kuruluşunun istihdamı geçen yıl 2022'ye göre yüzde 1.9 artarak 804 bin kişiye yaklaştı. Bahçivan "Aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 120 oldu" dedi.

TÜRKİYE'NİN sanayi devleri belli oldu. İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından yapılan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'na göre TÜPRAŞ bu yıl da liderlik koltuğunu korudu. 484 milyar liralık ciroyla TÜPRAŞ 1. olurken bu şirketi 238 milyar liralık satışla Ford Otomotiv ve 227 milyar liralık satışla Star Rafineri takip etti. "500 Büyük" listesine bu yıl Togg damga vurdu.

Togg seri üretime geçişinin ilk yılında 9 aylık bilançoyla ISO 500 listesine 42. sıradan girmeyi başardı. Togg'un üretimden elde ettiği satışlar 2023'te 24.3 milyar TL olarak kaydedildi. Mart 2023'te seri üretime geçen Togg, ilk aracını da aynı ay satmıştı. Şirket 2023 yılında 19 bin 583 adet araç sattı. Bu yılın ocak-mayıs döneminde ise Togg'un elektrikli otomobil satışlarındaki pazar payı 11 bin 288 adetle yüzde

40.89 seviyesinde gerçekleşti.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısıyla Türkiye'nin yerli ve milli otomobil rüyası için kurulan Togg, dün ayrıca kuruluşunun 6'ncı yılını doldurdu. 25 Haziran 2018'de kurulan Togg, ürettiği T10X ile Türkiye elektrikli otomobil pazarında lider olurken, gelecek yılın başından itibaren yeni modelleriyle Avrupa pazar-

larında da boy gösterecek. Togg, T10F modelini ise bu yıl sonundan itibaren siparişe açmayı, gelecek yılın başından itibaren de kullanıcılarına teslim etmeye başlamayı hedefliyor. Togg, yeni akıllı cihazlarıyla 2032'ye kadar 5 farklı modelle 1 milyon araç üretmeyi planlıyor.

SANAYİDE TEKNOLOJİ YÜKSELİŞİ

Geçtiğimiz yıl Türkiye'nin en büyük 500 sanayi şirketinin üretimden satışları yüzde 42,1 artışla 6,4 trilyon liraya yükseldi. Sanayi devlerinin faaliyet kârı ise yüzde 39,7 artışla 937 milyar liraya çıktı. İlk 500'de yer alan şirketler, 95,1 milyar dolarlık ihracat yaptı. Listede orta-yüksek ve yüksek teknoloji yükselişi dikkat çekti.

Istanbul Sanayi Odası (ISO) her yıl düzenli olarak hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 sonuçları yayınlandı. Üretimden satışlar yöntemiyle yapılan araştırmaya göre, Türkiye'nin en büyük beş sanayi kuruluşu; 484 milyar TL ile TÜPRAŞ, 238 milyar TL ile Ford Otomotiv, 227 milyar TL ile Star Rafineri, 143 milyar TL ile İstanbul Altın Rafinerisi ve 127 milyar TL ile Toyota Otomotiv oldu. Geçen yıl ilk 10'da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramaltın Kıymetli Madenler ilk 10'a yükseldi.

yükselirken, istihdam ise yüzde 1,9 artışla 804 bin kişiye yaklaştı. İlk 500'deki sanayi kuruluşlarının faaliyet kârı ise yüzde 39,7 artışla 937 milyar liraya çıktı.

İLK 500'ÜN İHRACATI 95 MİLYAR DOLAR

Şirketlerin faaliyet kârlılığı oranı yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e gerilerken, faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr yüzde 45,5 artışla 808 milyar liradan 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda FAVÖK kârlılığı oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4'ten yüzde 15,7'ye çıktı. İlk 500'deki vergi öncesi kâr ve zarar toplamının yüzde 32,9 artarak 645 milyar liraya yükseldi. Türkiye'nin ihracatında ilk 500 sanayi şirketinin payı yüzde 37,2 seviyesinde gerçekleşti. İlk 500'ün ihracatı yüzde 2,9 düşüş ile 95,1 milyar dolara geriledi.

İSTİHDAM 800 BİNİ AŞTI

Söz konusu 500 sanayi kuruluşunun üretimden satışları geçen yıl, 2022'ye göre yüzde 42,1 artışla 6 trilyon 375 milyar liraya

SANAYİDE TEKNOLOJİK DONUŞUM DİKKAT ÇEKTI

Dün düzenlenen basın toplantısında araştırma sonuçlarını kamuoyuyla paylaşan ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, sanayide orta-yüksek ve yüksek teknolojiye doğru olumlu bir kırılma yaşandığını, geçen yıl 2022'ye kıyasla yüksek ve orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerde oluşturulan toplam katma değer içindeki payın 4 puan arttığını söyledi. Bahçivan, "Orta-yüksek ve yüksek teknoloji sanayilerin toplam payının yüzde 37,4'e çıkarak şimdiye kadar ki en yüksek düzeyine ulaşması, sanayi sektörümüz için uzun süredir arzu ettiğimiz teknolojik dönüşüm konusunda bizlere umut ışığı oldu" diye konuştu. Erdal Bahçivan, "Üretimden satışlarda yaşanan gerilemede; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarındaki değişim belirleyici rol oynadı" dedi.

FİNANSMAN GİDERLERİ %92,5 ARTTI

Finansman giderlerinin 2023'te yüzde 92,5 artışla 533 milyar liraya yükseldiğini vurgulayan ISO Başkanı, şunları söyledi: "Finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten yüzde 56,9'a çıkmış durumda. Son 12 yıllık ortalamamız yüzde 57 olduğu düşünüldüğünde; yıllardan beri hep işaret ettiğimiz üzere sanayicinin elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırmak gerçeği ile yüz yüze kalmaya devam ettiğinin altını bir kez daha çiziyoruz."

BURAK KARACA

Aktif toplamlar 9 trilyona dayandı

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, 2023'te enflasyon düzeltilmesi sonrası verilere bakıldığında, ISO 500'ün aktif toplamının yüzde 126 artarak 8,8 trilyon liraya yükseldiğini, mali borçların da yüzde 54 artışla 2 trilyon liraya çıktığını kaydetti. Erdal Bahçivan, "ISO olarak her fırsatta dile getirdiğimiz 'devreden KDV' sorununuz hala devam ediyor. 2023'te ISO 500'ün devreden KDV yükü, enflasyon düzeltilmesi sonrası verilerle 67 milyar liraya yaklaştı" dedi.

Halka açık şirket sayısı 85'e çıktı

ISO 500'ü Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısının 265'e çıktığını dile getiren Bahçivan, "Şirketlerimiz Ar-Ge harcamaları 30 milyar liraya aşmış durumda" dedi. Erdal Bahçivan, ISO 500 içinde halka açık kuruluşların sayısının da 85'e yükseldiğini açıkladı. Sanayi şirketlerinin halka açılmaya dönük ilgisinin 2024'te de sürdüğünü vurgulayan Bahçivan, yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısının 2023'te 8 adet artışla 116'ya yükseldiğini belirtti.

EN BÜYÜK 10 SANAYİ ŞİRKETİ

ŞİRKET	ÜRETİMDEN SATIŞ(milyar TL)
Tüpraş	484,2
Ford Otomotiv	238
Star Rafineri	226,8
İstanbul Altın Rafinerisi	142,5
Toyota Otomotiv	127,5
Oyak-Renault	107,2
Arçelik	100
Mercedes-Benz	94,3
Gramaltın	90
Ereğli Demir Çelik	79,5

TÜMOSAN 49 basamak yükseldi

Albayrak Grubu şirketlerinden TÜMOSAN ise 2023 listesinde bir önceki yıla göre 49 basamak yükselerek 290'ıncı sıradan 241'inci sıraya yerleşti.

Togg devler ligine 42. sıradan girdi

Türkiye'nin Otomobil Girişim Grubu San. ve Tic. A.Ş., Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşlarını derleyen ISO 500 listesinde ilk kez yer aldı. Şirket 2023'te kaydettiği 24,3 milyar TL'lik satış geliriyle sıralamaya 42. sıradan girdi. Togg, Ekim 2022'de üretime başlarken, ilk satışlar 2023 yılının Mart ayında yapılmıştı. Otomotiv Distribütörleri ve Mobilite Derneği verilerine göre 2023 yılında 19 bin 583 adet Togg satışı gerçekleşti.

Bahçivan: Faaliyet kârlılığı yüzde 39.7 artarak 937 milyar liraya çıktı

En büyük 500 **sanayi** kuruluşunun üretimden satışları geçen yıl 2022'ye göre yüzde 42.1 artarak 6 trilyon 375 milyar liraya vardı. **İSO 500**'ün ihracatı 2022 yılına göre yüzde 2.9 düşüşle 95.1 milyar dolara geriledi.

OLUMLU TABLO

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal

Bahçivan, 500 büyük **sanayi** kuruluşunun 2023'te faaliyet kârının yüzde 39.7 artışla 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktığını belirtti. Buna karşılık faaliyet kârlılığı oranının 0.3 puan düşüşle yüzde 12.8'den yüzde 12.5'e gerilediğini aktardı.

Faiz, amortisman ve vergi öncesi kârın (FAVÖK) yüzde 45.5 artışla 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldiğine işaret eden Bahçivan, şunları bildirdi: "Aynı yılda FAVÖK kârlılığı oranı 0.3 puan artışla yüzde 15.4'ten yüzde 15.7'ye çıktı. **İSO 500**'deki vergi öncesi kâr ve zarar toplamının yüzde 32.9 artarak 485 milyar liradan 645 milyar liraya yükseldiğini görüyoruz. Ancak satış kârlılığı oranının 0.7 puan düşüşle yüzde 9.3'ten yüzde 8.6'ya inmesi dikkat çekiyor. Tüm kâr büyüklüklerindeki artışlar, 2023 yılı enflasyonunun altında kalmış bulunuyor ve bu da reel olarak gerilemeye işaret ediyor." Bahçivan, **İSO 500**'de vergi öncesi dönem kâr ve zarar büyüklüğüne göre kâr eden kuruluş sayısının 2023'te 404'e indiğini ifade ederek, "2023'ün en çarpıcı gelişmesinin, uzun yıllardır ilk kez net kambiyo zararının ortaya çıkması olduğunu söylememiz mümkün. **Sanayinin** son 10 yıldaki üretim faaliyeti dışı gelirlerinin dönem kâr ve zarar toplamı içindeki paylarına da dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu pay, üst üste dört yıl düşüşle 2022'de yüzde 22.9'a kadar geriledikten sonra 2023'te yüzde 41.3'e çıkmış ve geçmiş yıllardaki ortalamasına yaklaştığını gözüküyor" değerlendirmesini yaptı.

FİNANSMAN GİDERLERİ KATLANDI

Bahçivan, finansman giderlerinin uzun yıllardan beri **İSO 500**'ün en büyük mücadele alanlarından biri olduğunu hatırlattı. Bahçivan, şu bilgileri verdi: "**İSO 500**'ün finansman giderlerinin 2023'te yüzde 92,5 oranında ar-

tarak 277 milyar liradan 533 milyar liraya yükseldiğini görüyoruz. Böylece finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten yüzde 56,9'a çıkmış durumda. Son 12 yıllık ortalamamız yüzde 57 olduğu düşünüldüğünde yıllardan beri hep işaret ettiğimiz üzere **sanayicinin** elde ettiği kârın yarısından fazlasını finansman giderlerine ayırmak gerçeği ile yüz yüze kalmaya devam ettiğinin altını bir kez daha çiziyoruz."

AKTİF TOPLAMINDA YÜKSELİŞ

Bahçivan, 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilere bakıldığında **İSO 500**'ün aktif toplamının yüzde 126 artarak 3,9 trilyon liradan 8,8 trilyon liraya geldiğini; bu artışın 2,9 trilyona yakın kısmının enflasyon düzeltmesinden kaynaklandığını vurguladı.

Aktiflerin alt kalemlerine değinen Bahçivan, şöyle devam etti: "Duran varlıklar yüzde 242 artarak 1.4 trilyon liradan 4.7 trilyon liraya ulaşmış görünüyor. Bu artışın 2.7 trilyonluk kısmı enflasyon düzeltmesine bağlı olarak gerçekleşmiş. Dönen varlıklardaki artış ise yüzde 63'le çok daha düşük kalmış ve enflasyon düzeltmesi bu kalemden sadece 173 milyar liralık katkı yapmış gözüküyor. Pasif tarafa baktığımızda, öz kaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilere yüzde 245 oranında artarak 1.4 trilyon liradan 4.8 trilyon liraya çıkmış durumda. Bu kalemden enflasyon düzeltmesinin etkisi 2.8 trilyonla oldukça yüksek. Toplam borçlar yaklaşık yüzde 60 artarak 2.5 trilyon liradan 4 trilyon liraya çıkarken düzeltmenin etkisi 31 milyar liraya sınırlı kalmış."

BORÇLARDA DALGALANMA

Bahçivan, 2022'de yüzde 35.7 olan öz kaynak payının 2023'te düzeltme sonrası yüzde 54.5'i bulduğunu söyledi. Enflasyon düzeltmesinin **İSO 500**'ün bilançosunda öz kaynak payını 21.3 puan artırarak toplam borçların üzerine çıkardığını bildirdi. Mali borçların yüzde 54 artışla 1.3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıktığını dile getiren Bahçivan, diğer borçların yüzde 66'ya yakın bir artışla 1.2 trilyon liradan 2 trilyon liraya yükseldiğini açıkladı.

En büyük ilk 3 şirketin kârlılıkları katlandı

Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları belli oldu. ISO'nun Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'na göre üretimden satışlarda en büyük kuruluş Tüpraş oldu. 2022'de 418 milyar liralık satışla yine zirvede yer alan Tüpraş 2023'te 484 milyar ile yerini korudu. Ford Otomotiv 140 milyarlık üretimden satışlarını 238 milyar liraya çıkararak ikinciliğe yükseldi. Star Rafineri ise üçüncü sıraya gerilemesine rağmen 189 milyar lira olan satışlarını yaklaşık 227 milyar liraya çıkardı.

FAALİYET KÂRI 937 MİLYARA ÇIKTI

■ Bahçvan, 500 büyük sanayi kuruluşunun 2023'te faaliyet karının yüzde 39,7 artışla 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktığını belirterek, buna karşılık faaliyet karlılığı oranının 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e gerilediğini aktardı. Faiz, amortisman ve vergi öncesi karın yüzde 45,5 artışla 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldiğine işaret eden Bahçvan, şunları kaydetti: "Aynı yılda FAVÖK karlılığı oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4'ten yüzde 15,7'ye çıktı. ISO 500'deki vergi öncesi kar ve zarar toplamının yüzde 32,9 artarak 485 milyar liradan 645 milyar liraya yükseldiğini görüyoruz. Ancak satış karlılığı oranının 0,7 puan düşüşle yüzde 9,3'ten yüzde 8,6'ya inmesi dikkat çekiyor. Tüm kar büyüklüklerindeki artışlar, 2023 yılı enflasyonunun altında kalmış bulunuyor ve bu da reel olarak gerilemeye işaret ediyor." Bahçvan, ISO 500'de vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre kar eden kuruluş sayısının 2023'te 404'e indiğini ifade ederek, "2023'ün en çarpıcı gelişmesinin, uzun yıllardır ilk kez net kambiyo zararının ortaya çıkması olduğunu söylememiz mümkün. Sanayinin son 10 yıldaki üretim faaliyeti dışı gelirlerinin dönem kar ve zarar toplamı içindeki paylarına da dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu pay, üst üste dört yıl düşüşle 2022'de yüzde 22,9'a kadar geriledikten sonra 2023'te yüzde 41,3'e çıkmış ve geçmiş yıllardaki ortalamasına yaklaşıp gözükiyor" değerlendirmesini yaptı.

Türkiye'nin 2023 sanayi devleri belli oldu. İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) hazırladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'nın sonuçları açıklandı. ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçvan'ın açıkladığı sonuçlara göre ilk 10'a giren şirketlerde iki önemli değişiklik olurken zirvedeki firma değişmedi. Listedeki şirketlerin kârlılıkları katlandı. 2022 yılında üretimden satışlarda 418 milyar lira ile en büyük sanayi kuruluşu olma ünvanını korudu. Araştırmaya göre, TÜPRAŞ üretimden satışlarda listede ilk sırayı alırken, 2022'de 140 milyar lira ile üçüncü sırada olan Ford Otomotiv 238 milyar liraya ikinciliğe yükseldi. 2022'de 189 milyar lira

Erdal Bahçvan

ile ikinci sırada bulunan Star Rafineri ise 226,8 milyar liralık üretimden satışla 3'üncü oldu. İstanbul Altın Rafinerisi (IAR) 142,5 milyar liralık üretimden satışla 4'üncü sırada yer alırken, geçen yıl 7'nci sırada bulunan Toyota Otomotiv 127,4 milyar lirayla 5'inci sıraya yükseldi. Oyak-Renault ise üç basamak yükselerek 107,2 milyar lirayla 6'ncı sıraya çıktı. Arçelik 99,9 milyar lirayla 7'nci olurken, Mercedes-Benz Türk AŞ ise 94,2 milyar lirayla 15'inci sıradan 8'inci sıraya yükseldi. 2022'de 44'üncü sırada olan Gramaltın Kıymetli Madenler Rafineri San. Tic. AŞ 89,9 milyar lira ile 9'uncu sıraya çıktı. Geçen yılki listeye göre 5 basamak gerileyen Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. bu yıl 79,5 milyar ile listede 10'uncu sırada yer aldı. —EKONOMİ SERVİSİ

ISO 500'ÜN İHRACATINDA YÜZDE 2,9 GERİLEME

■ Erdal Bahçvan, üretimden satışların 50'lük gruplara göre dağılımına bakıldığında, ilk 50 kuruluşun uzun yıllardır yüzde 50 bandında seyreden ağırlığının bu yıl da sürdüğünü bildirdi. Türkiye'nin 2023 ihracatının zayıflayan küresel büyüme dinamiklerine rağmen binde 5 artarak 255,4 milyar dolara ulaştığını hatırlatan Bahçvan, "ISO 500'ün ihracatı 2022 yılına göre yüzde 2,9 düşüşle 95,1 milyar dolara gerilediğini görüyoruz. Türkiye'nin sanayi ihracatı ise binde 2 düşüşle 245,6 milyar dolara geriledi. 2023 yılında ISO 500 ve genel olarak Türkiye sanayi sektörü, ihracat pazarındaki durgunluktan olumsuz etkilensmiş gözükiyor. Yine de ISO 500'ün Türkiye sanayi ihracatı içindeki payına baktığımızda, bu oran yüzde 38,7 ile yüzde 40 bandına yakın seyrettiğini görüyoruz" diye konuştu.

ASLAN PAYI METALLER VE MAKİNE İMALATININ

■ Bahçvan, 2023'te üretimden satışlara göre en yüksek paya sahip sektörün yüzde 22,5 ile ana metaller ve makine imalatı sanayi olduğunu, bu sektörde yüzde 19,7 ile kimyasal ürünler, plastik ve kauçuk ürünlerinin, yüzde 17,7 ile kara, deniz taşıtları ve yan sanayinin izlediğini söyledi. Erdal Bahçvan, Türk sanayi sektöründe yabancı sermaye paylı kuruluşların önemli bir rol oynamaya devam ettiğini belirterek, 2010'lu yıllarla düşüş eğilimi gösteren yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısının 2023'te 8 adet artışla 116'ya yükselmesini, ISO 500'ün olumlu göstergelerinden biri olarak gördüklerini ifade etti.

ÖZ KAYNAK PAYINDA ENFLASYON DÜZELTMEYİLE YÜKSELİŞ

■ Bahçvan, 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilere bakıldığında, ISO 500'ün aktif toplamının yüzde 126 artarak 3,9 trilyon liradan 8,8 trilyon liraya yükseldiğini, bu artışın 2,9 trilyona yakın kısmının enflasyon düzeltmesinden kaynaklandığını söyledi. Aktiflerin alt kalemlerine değinen Bahçvan, "Duran varlıklar yüzde 242 artarak 1,4 trilyon liradan 4,7 trilyon liraya ulaşmış görünüyor. Bu artışın 2,7 trilyonluk kısmı enflasyon düzeltmesine bağlı olarak gerçekleşmiş. Dönen varlıklardaki artış ise yüzde 63 ile çok daha düşük kalmış ve enflasyon düzeltmesi bu kalemden sadece 173 milyar liralık katkı yapmış gözükiyor. Pasif tarafa baktığımızda, özkaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilere yüzde 245 oranında artarak 1,4 trilyon liradan 4,8 trilyon liraya çıkmış durumda. Bu kalemden enflasyon düzeltmesinin etkisi 2,8 trilyon ile oldukça yüksek. Toplam borçlar yaklaşık yüzde 60 artarak 2,5 trilyon liradan 4 trilyon liraya çıkarken, düzeltmenin etkisi 31 milyar lira ile sınırlı kalmış" dedi. Bahçvan, 2022'de yüzde 35,7 olan öz kaynak payının 2023'te düzeltme yapılmaması halinde yüzde 33,2'ye düşecekken düzeltme sonrası yüzde 54,5'e yükseldiğini ve enflasyon düzeltmesinin ISO 500'ün bilançosunda öz kaynak payını 21,3 puan artıran toplam borçların üzerine çıkardığını bildirdi.

484,2 milyar TL ile en büyük TÜPRAŞ

İSO'nun hazırladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'na göre, Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ), üretimden satışlarda 484,2 milyar lirayla en büyük sanayi kuruluşu olma ünvanını korudu.

İSTANBUL Sanayi Odası'nın (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, düzenlediği basın toplantısında, İSO'nun Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasının sonuçlarını açıkladı. Araştırmaya göre, TÜPRAŞ üretimden satışlarda 484,2 milyar lirayla listede ilk sırayı alırken, 2022'de üçüncü sırada olan Ford Otomotiv 238 milyar lirayla ikinciliğe yükseldi. Geçen yıl ikinci sırada bulunan Star Rafineri ise 226,8 milyar liralık üretimden satışla 3'üncü oldu. İstanbul Altın Rafinerisi (İAR) 142,5 milyar liralık üretimden satışla 4'üncü sırada yer aldı.

İLK 10'DA 4 OTOMOTİV ŞİRKETİ

Geçen yıl 7'nci sırada bulunan Toyota Otomotiv 127,4 milyar lirayla 5'inci sıraya yükseldi. Oyak-Renault ise üç basamak yükselerek 107,2 milyar lirayla 6'ncı sıraya çıktı. Arçelik 99,9 milyar lirayla 7'nci olurken, Mercedes-Benz Türk AŞ ise 94,2 milyar lirayla 15'inci sıradan 8'inci sıraya yükseldi. 2022'de 44'üncü sırada bulunan Gramaltın Kıymetli Madenler Rafineri San. Tic. AŞ 89,9 milyar lira

ile 9'uncü sıraya çıktı. Geçen yılki listeye göre 5 basamak gerileyen Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ, bu yıl 79,5 milyar ile listede 10'uncü sırada yer aldı.

SANAYİ İHRACATI BİNDE 2 DÜŞTÜ

Türkiye'nin 2023 ihracatının binde 5 artarak 255,4 milyar dolara ulaştığını hatırlatan Bahçivan, "İSO 500'ün ihracatı 2022 yılına göre yüzde 2,9 düşüyle 95,1 milyar dolara gerilediğini görüyoruz. Türkiye'nin sanayi ihracatı ise binde 2 düşüyle 245,6 milyar dolara gerilemişti. 2023 yılında İSO 500 ve genel olarak Türkiye sanayi sektörü, ihracat pazarlarındaki durgunluktan olumsuz etkilenmiş gözüküyor. Yine de İSO 500'ün Türkiye sanayi ihracatı için-

deki payına baktığımızda, bu oranın yüzde 38,7 ile yüzde 40 bandına yakın seyrettiğini görüyoruz" dedi.

KAR EDEN KURULUŞ SAYISI 404'E İNDİ

İSO 500'de vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre kar eden kuruluş sayısının 2023'te 404'e indiğini söyleyen Bahçivan, "Uzun yıllardır ilk kez net kambiyo zararının ortaya çıkması olduğunu söylememiz mümkün. Sanayinin son 10 yıldaki üretim faaliyeti dışı gelirlerinin dönem kar ve zarar toplamı içindeki paylarına da dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu pay, üst üste dört yıl düşüyle 2022'de yüzde 22,9'a kadar geriledikten sonra 2023'te yüzde 41,3'e çıkmış ve geçmiş yıllardaki ortalamasına yaklaşmış gözüküyor"

Mücadelemiz üretim ekonomisinin önemini öne çıkarmak

İSO 500'ün bu yılki sonuçlarının iç ve dış ekonomik konjonktüre bağlı olarak biraz karamsar olabileceğini belirten Bahçivan şunları konuştu: "Ama Türk sanayisinin en zor şartlarda dahi kendi ana faaliyetinde erişmiş olduğu birikim ve dayanıklılık gücüyle üretimini başarıyla sürdürdüğünü göstermesi açısından da çok değerlidir. Sanayicilerimiz uluslararası rakiplerine karşı mücadele gücünü her geçen gün biraz daha artırmaktadır. Çabamız ve mücadelemiz, üretim ekonomisinin önemini öne çıkarmak. Böylece üretime verilen desteğin nitelikli bir konuma gelmesini sağlayarak bu güçlü daha rekabet edebilir boyuta taşımak içindir."

Bahçivan raporu açıkladı

Türkiye'nin en büyük kuruluşu Tüpraş

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından düzenlenen ve 1968'den bu yana her yıl açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 yılı sonuçları kamuoyuyla paylaşıldı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklanan rapora göre, 2023 yılında üretimden satışlara göre en büyük sanayi kuruluşu 484 milyar liralık satışla Tüpraş oldu. Tüpraş, uzun yıllardır sürdürdüğü liderliğini 2023 yılında da korudu. Ford Otomotiv 238 milyar lira ile ikinci sırada yer alırken, üçüncü sırayı 227 milyar liralık satışla Star Rafineri aldı. İlk 10'da Mercedes-Benz ve Gramaltın Kıymetli Madenler bu yıl yer aldı.

ÜRETİMDEN SATIŞLARDA ARTIŞ

İSO 500'de üretimden satışlar 2023 yılında yüzde 42,1 artarak 6 trilyon 375 milyar liraya ulaştı. Bahçivan, bu artışın 2022 yılının sonlarından itibaren beklendiğini belirterek, yavaşlayan küresel talep, deprem felaketleri ve seçim sonrasındaki ekonomik politika değişikliklerinin etkili olduğunu vurguladı. 2023 verileri enflasyonla arındırıldığında, üretimden satışların reel olarak yüzde 13,8 gerilediği görüldü.

İSO 500'ün ihracatı 2023'te yüzde 2,9 düşüşle 95,1 milyar dolara geriledi. Türkiye sanayi ihracatı ise binde 2 düşüşle 245,6 milyar dolara indi. Bahçivan, küresel rekabet koşulları ve durgunluk nedeniyle bu düşüşlerin yaşandığını belirtti. Ayrıca, **İSO 500**'ün faaliyet karı yüzde 39,7 artmasına rağmen, karlılık oranı yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e düştü. Vergi öncesi kar ve zarar toplamı yüzde 32,9 artarak 645 milyar liraya ulaştı, ancak reel olarak karlılıklar geriledi.

FİNANSMAN GİDERLERİ VE ENFLASYON DÜZELTMESİ

2023'te **İSO 500**'ün finansman giderleri yüzde 92,5 artarak 533 milyar liraya yükseldi. Enflasyon düzeltmesi sonrasında **İSO 500**'ün aktif toplamı yüzde 126 artışla 8,8 trilyon liraya ulaştı. Özkaynaklar ise yüzde 245 artışla 4,8 trilyon liraya çıktı. Bahçivan, enflasyon düzeltmesinin bilanço yapısında önemli gelişmeler sağladığını belirtti.

Sanayinin teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer orta-yüksek ve yüksek teknolojiye kaymasının olumlu bir gelişme olduğunu belirten Bahçivan, halka açık şirket sayısının 85'e yükseldiğini söyledi. Ayrıca, yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 116'ya çıktı.

Bahçivan, yüksek enflasyonun şirket bilançolarında geçici bir illüzyon yarattığını ve ekonomide ciddi hasarlara neden olduğunu vurguladı. 2023 yılı, finansal istikrardan uzaklaşmanın etkilerinin görüldüğü bir yıl olarak kaydedildi.

Devler liginin yükselen yıldızı; Ankara

HANDAN SEMA CEYLAN

Türkiye'de **sanayi** şirketlerinin devler liginde Anadolu etkinliğini artırmaya devam ediyor. İstanbul **Sanayi Odası (İSO)** tarafından her yıl açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" listesinin 2023 sonuçlarına göre en iyi performansı açık ara Ankara gösterdi. 10 yıl önce açıklanan 2014 verilerine göre Ankara'dan 26 firma devler liginde bulunuyordu. Geçen 10 yılda kent 11 yeni firmayı daha devler liginde yükseltti. Böylece geçen 10 yılda firma oranını yüzde 37,04 artırmış oldu.

EKONOMİ, şehir şehir İSO 500'de kentlerin performansını değerlendirdi. Değerlendirmeye İSO'nun da kriter olarak belirlediği, hangi firmaların hangi kentteki odaya bağlı olması kriter alındı.

Ankara'nın ardından listede yıldızı parlayan bir başka İç Anadolu kenti de Konya oldu. 2022 verilerine göre Konya'nın 7 firması yer alırken, bu yıl açıklanan veride sayı 10. Listede son 10 yıllık değişime göre İstanbul'dan **sanayi** kuruluşlarının merkezleri hızla taşınmaya devam ediyor. 2014 verilerine göre İstanbul'dan 189 firma listede yer alırken bu rakam son verilerde 152'ye kadar geriledi. Böylece İstanbul geçen 10 yıl içinde yüzde 19,58 kan kaybetmiş oldu.

Geçen yıl 6 Şubat'ta Türkiye'yi yasa boğan Kahramanmaraş merkezli depremler, deprem kentlerinden çok merkez üssü Maraş'ı etkiledi. 2022 verilerine göre 10 firması ile listede yer alan kentin, son açıklanan verilere göre firma sayısı 6'ya geriledi. Ancak diğer deprem kentlerinde firmaların sıralamaları gerilese de şirket sayısında düşüş tabiri yerindeyse teğet geçti. 2023 verilerine göre firma sayısı gerileyen diğer kentler; Amasya, Eskişehir, Kayseri, Kocaeli ve İstanbul oldu.

Kayseri, listenin en çok kan kaybeden şehri olarak dikkat çekti. Kent 17 firmadan 10 firmaya geriledi. Ancak bu gerilemede, bazı firmaların TMSF'ye geçmesi sonucunda bu firmaların kamu firması olarak görülmesi sebep oldu.

335
Anadolu'dan
toplama firma
sayısı

✓ 34 kentin listede adı yok ✓ Kamudan da 13 işletme bulunuyor

ARTIRANLAR

Ankara
Bursa
Çanakkale
Gaziantep
Konya

EKSİLENLER

Adana
Amasya
Eskişehir
Kahramanmaraş
Kayseri
Kocaeli
İstanbul

KENT SAYISI ARTTI

-3

2023 verilerine göre listeye bu yıl 3 kent daha eklenirken, bir kent daha çıktı. Listeye yeni eklenen kentlerden biri Bilecik oldu. 2022 verilerine göre 2 firması İSO 500'de olan kentten, 2023 verilerine göre tek firma kalmış. 2023'te de listeden çıkarılmış oldu. Tek firma de listede temsil edilen Kahramanmaraş da 2023 verilerine göre arcağımıza "Teşvika" alması kentlerden biri oldu. 2017'den bu yana listede yer alan ilk firması da liste ile vedalaştı.

TEK FİRMALARI VAR

13

Amasya
Burdur
Çankırı
Edirne
Erzurum
Iğdır
Isparta
Karaman

ANADOLU'DAKİ ODA VE BORSA BAŞKANLARI KÜRESEL KRİZE VURGU YAPTI

ZEKİ KIVANÇ/ADANA TSO BAŞKANI

"BİREYSEL PERFORMANSLAR ARTTI"

• Tüm dünya ve ülkemiz açısından zorlu geçen 2023 yılında özellikle bölge olarak arda arında yapıldığı aşırı faaliyetinin etkisi, **sanayi** sektörüne de yansdı. 2022'de 14 firmamız üretimin net satışları toplam 67,3 milyar TL iken, 2023'te 11 firma 82,6 milyar TL'ye ulaştı. Firma sayısında azalmasına rağmen, toplam net satış miktarı artmış. 2023'de listede yer alan firmaların her birinin ortalama satışlarının 2022'ye göre önemli ölçüde arttığı görülmüyor. Ortalama net satışlarda yaklaşık yüzde 56'lık bir artış söz konusu. Bu artış, firmaların bireysel performanslarının iyileştiğini gösteriyor.

CELALETTİN KESİKSİZ/ESKİŞEHİR TSO BAŞKANI

"ELİMİZDEKİ NASIL KORUYACAĞIZ?"

• Ciddi bir üretim ve ihracat potansiyeline sahip olan Eskişehir, ülkemizin en hızlı büyüyen **sanayilerinden** biri. Bu başarıya imza atan üyelerimiz ve tüm çalışanlarımızı teşekkür ediyoruz. Zor bir yıl olarak tamamlanan 2023'te şirketlerimiz birçok riskle karşı karşıya kaldılar. 2024'tün de kolay bir yıl olmayacağını tahmin ediyoruz. Elimizekinin nasıl koruyabileceğimize sorulara yanıt aradığımız bir yıl yaşıyoruz. Şirketler açısından nakit akış süreçlerinin doğru yönetmek her zamankinden daha önemli olacak.

MEHMET BÜYÜKSİMİTÇİ/KAYSERİ TSO BAŞKANI

"EKONOMİK KRİZLERE RAĞMEN BAŞARILIYIZ"

• Üyemizin 14 firmamız girdiği listede HES Haclar ilk sırada yer alırken, Kayseri Şeker Fabrikası ikinci, Hasçelik Kablo ise üçüncü sırada yer aldı. Geçen yıl ilk 500 sıralamasında yer almayan Boyteks Tekstil, bu sene listeye yeni giren firmalar arasında, İSO ilk 500 sıralamasında 717. firmamız yer almıştı. Küresel ekonomide yaşanan tüm zorluklara rağmen bu sene de 14 firmamız listeye girmeyi başardı. **Sanayicilerimizin** gösterdiği üstün performans, ülke ekonomisinin büyümesini ve kalkınmasını ciddi anlamda destekliyor.

ADNAN ÖNVERDİ/GAZİANTEP TSO BAŞKANI

"FİRMA SAYIMIZ 29'A YÜKSELDİ"

• Listeye göre, önceki yıl 28 olan firma sayımızı bu yıl 29'a yükselmesi ve iller bazında 5. sırada yer almamız memnuniyet verici. 6 Şubat 2023'te şehrimizde ve bölgemizde meydana gelen deprem felaketinin yıkıcı etkileri başta olmak üzere küresel sorunlarla mücadele eden firmamızın sergilediği performans, kent ve ülke ekonomisinin büyümesine ve kalkınmasına önemli katkılar sunuyor.

MUSTAFA BÜYÜKEĞENİ/KONYA TSO BAŞKANI

"BU YIL FİRMA SAYIMIZ 8'E YÜKSELDİ"

• Listede, Konya Şeker, AYD Otomotiv, Eti Alüminyum, TÜMOŞAN Motor, Panagro Tarım, Daxler Enerji, Enka Süt ve Ova Un'un aralarında olduğu 8 firma ile yer aldı. Devler listesindeki gücü artan Konya, 12 OSB, 100'den fazla **sanayi** sitesi ve muhtelif yerlerdeki üretim tesisleri ile ülkemizin **sanayi** üretimine güçlü katkı vermeye devam ediyor. Listede yer alan firmamız da bunun en büyük göstergesi. Listede yer alma başarısını gösteren tüm firmamızın üretken kutluyoruz.

AYHAN ZEYİTOĞLU/KOCAELİ TSO BAŞKANI

"MERKEZLER BAŞKA İLLERDE, SAYIMIZ DÜŞÜK"

• Listede, firma merkezlerinin başka illerde olmasından dolayı Kocaeli firma sayısı 38 olarak görünüyor. Merkezleri başka illerde olup, üretimleri ilimizde olan firmaların dikkate aldığımızda 2023 yılında 80 işletmemizin Türkiye'nin en büyük 500 firması içerisinde yer aldığı memnuniyetle görüyoruz. Listeye girme başarısını gösteren tüm firmamızın tebrük ediyorum, başarılarının devamını diliyorum.

SELÇUK SEMİZÖZGÜL/ÇANAKKALE TSO BAŞKANI

"SANAYİDEKİ BAŞARIMIZ ARTARAK SÜRÜCEK"

• Çanakkale'miz **sanayi** sektöründe giderek artan bir ivme yakaladı ve bu ivme sürdürülebilir kalkınma için büyük bir potansiyele sahip. İSO 500'de yer alan 9 Çanakkale firmamız tebrük ediyoruz. Üretim

"Diğer bölgelerin gelişmesi için destek gerekiyor"

Bu yıl listeye girmeyen illerden Diyarbakır'da faaliyette gösteren Doğu Güneydoğu **Sanayi** ve İş İnsanları Dernekleri Federasyonu (DOĞUGÜNEYDOĞU) Başkanı Devrim Türk, listeye girmeyen bölgelere de destek verilmesini gerektirdiği ille getirdi. Türk, şu açıklamayı yaptı: "Öz kaynakla yapılabilecekler ancak bu kadar oluyor. Bölge **sanayilerinde** yeni, Gaziantep'i

saymazsak Siirt'ten bir firma listeye girmiş. Ama biliyoruz ki girmeye çok yakın firmamız var. Bölge insanı olup başka yerlerde yatırım olanlar var. Tabloya göre özellikle imanlara yakın olan bölgelere **sanayilerimize** yoğunlaşmalıyız. Bu sosyal denge açısından çok sağlıklı bir yapılandırma değil. Diğer bölgelerin de gelişmesi için bu gözle bakıp destekler sunulması gerekiyor."

ve istihdamda katkı sağlayın firmaların ve tüm potansiyel yatırımcılarımızın Çanakkale'nin **sanayi** alanında elde ettiği başarıların artarak devam edeceğine inanmışsınız. Bu başarıya emeği geçen tüm **sanayicilere** ve çalışanlara katkılar için teşekkür ediyoruz.

MUSTAFA BULUNTU/KAHRAMANMARAŞ TSO BAŞKANI

"ÇALIŞMAYA DEVAM EDECEĞİZ"

• Kent olarak ülkemiz kalkınmasının temel taşı olan üretim, ihracat ve istihdamımıza daha güçlü yarımlar için çalışmaya devam edeceğiz. Geçen yıl yaşadığımız deprem felaketine ve tüm güçlüklerle rağmen şehrimiz, listede 6 firma ile yer alarak üretim, istihdam ve ihracatındaki gücünü ve direncini bir kez daha gösterdi. Bu sonuçlarla birlikte Kahramanmaraş, Sakarya, Balıkesir ve Samsun ile beraber Türkiye sıralamasında 15'inci sırayı paylaştı. Büyük afeate rağmen geçtiğimiz yıl şehrimizin 1 milyar doların üzerinde ihracatı yaptık. Ülkemize ve şehrimize ekonomisine sağladıkları büyük katkılardan dolayı firmamızın tebrük ediyor, başarılarının devamını diliyorum.

HAKAN SEFA ÇAKIR/MERSİN TSO BAŞKANI

"DESTEK KODİ'LER DE LİSTEYE GİREK"

• KODİ'lerin çoğu İSO listelerine giren **sanayiciler** kadar kurumsal ve güçlü değil. Eğer KODİ'lerimiz yeterli destek verilirse onlar da listelere adayı potansiyeldedir.

Artan ham madde maliyeti bir sorun. Özellikle, her anlamda üretim, gıda, tarım ve **sanayi** artırmak; üreticiye, ihracatçıya destek olmak zorundayız. OSB'lere destek veren küçük ihtisas **sanayi** sitelerine ihtiyacımız var. **Sanayi** yatırımcısı uygun arsa bulamıyor. Bu konuda sadece yerel yönetimler değil, devletin destek olması yapılan imar planlarında bu uygun bölgelerin **sanayi** parseli olarak işaretlenmesi lazım. Tüm Mersin firmamızın kutluyoruz.

ÖMER GÜLSOY/KAYSERİ TSO BAŞKANI

"İNANCIYI KAYBETMEDEN ÜRETMEYE DEVAM"

• İSO ilk 500 sıralamasına giren 14 firmamızla onur duyuyoruz. Geçen yıl 17 firmamız listede yer almıştı. Önümüzdeki dönemde bu sayının daha da artacağına inanıyorum. Çünkü Kayseri'de bu potansiyel var. Yeter ki, inancımız kaybetmeden üretmekten vazgeçmeden, işimizi en iyi şekilde yapmaya devam edelim. Biz de oda olarak bundan önce olduğu gibi bundan sonra da listedeki firmamızın sayısının artması için elimizden gelen tüm gücümüzle katkı sunmaya devam edeceğiz.

SELÇUK ÖZTÜRK/KONYA TSO BAŞKANI

"SAYIMIZIN ARTMASI SEVİNDİRİCİ"

• Konya'dan 8 firma listeye girdi. Geçen seneye göre listeye giren firma sayımızdaki artış memnuniyet verici. Şehrimizin güçlü

sanayi altyapısı, küresel ticaret ağı, geniş tarım arazileri ve hızla gelişen hizmet sektörü, ekonomik yapısının sağlam temellere dayandığını bir kez daha gözler önüne seriyor. Bu özellikler Konya'nın daha fazla sayıda en büyük 500 listesine girebilecek **sanayi** kuruluşu çıkarma potansiyeline sahip olduğunu gösteriyor. İlerleyen dönemlerde Konya'nın daha fazla firması ile listede yer alacağına inanıyoruz.

H. RUIH KOÇAK/TARSUS TSO BAŞKANI

"Bİ FİRMA MIZ LİSTEYE GİRMİYİ BAŞARDI"

• Odamıza kayıtlı Koluman Otomotiv Endüstri ile Yılbör Boru Plastik Türkiye'nin **sanayi** devleri liginde listeye yerleşme başarısını gösterdi. Bu zorlu ekonomi koşullarında üretken, kalıba değer yaratan, ihracatını artıran tüm **sanayicileri** gönülden kutluyoruz. Yeni konjonktür ortamında başarımızın yolu araştırma-geliştirme ve yeniliklere önem vermemektedir. Ge-Ar'e yapan, ihracatçı artıran **sanayiciler** bu devler liginde yer almaya devam edecek. Daha çok üretim, istihdam, ihracat ve karlılık için de **sanayicilerimizin** ortaya koyduğu güçlü potansiyeline daha fazla teşvik edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

NADİR KÖPELİ/ESKİŞEHİR OSB BAŞKANI

"SAYIMIZIN ARTMASI İÇİN KATKI SUNUYORUZ"

• Eskişehir'de farklı lokasyonlarda ve Eskişehir OSB'de üretim yapan 18 **sanayi** kuruluşumuz listeye yer aldı. Sayının artması için Eskişehir OSB olarak tüm gücümüzle **sanayicilerimize** katkı sunmaya devam ediyoruz. Eskişehir OSB'de halen yapımı ve inşaat çalışması süren 250'ün üzerinde yeni **sanayi** tesisi var. Eminim ilerleyen yıllarda bu firmalar üretme gücünde ve belli bir büyüklüğe ulaştıklarında, Eskişehir'den çok daha fazla **sanayi** kuruluşunun bu listede yer aldığı hep birlikte göreceğiz. **Sanayimizin** çok daha fazla desteklenmeye ihtiyacı var. YURT HABERLERİ

Enflasyonun altında kalan kârın, yarısı da faize gitti!

Türkiye'nin 500 büyük **sanayi** kuruluşunun 2023 yılında enflasyondan arındırılmış üretimden satışları yüzde 13,8, vergi öncesi dönem kârları da yüzde 19,3 azalırken, finansman giderleri yüzde 16,8 arttı

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO)

"Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırması, yüksek enflasyonun geçen yıl satışları ve kârlılığı baskıladığını, finansman maliyetlerinden kaynaklı mali baskının ise önemli ölçüde arttığını ortaya koydu. İlk 500'ün finansman giderleri 2023'te yüzde 92,5 oranında artarak 533 milyar liraya yükseldi. Böylece finansman giderlerinin faaliyet karına oranı da 15,6 puan artışla yüzde 41'den 57'ye çıktı. Büyük şirketler ayrıca uzun aranın ardından geçen yıl kambiyo zararını yazdı. Kambiyo işlemlerinden geçen yıl 15,9 milyar lira tutarında zarar oluştu. **MERVE YİĞİTCAN/10-11**

"Yumuşak iniş derken, sert çöküş riski var"

Araştırma sonuçlarını değerlendiren İSO Başkanı **Erdal Bahçivan**, 2022 yılında ekonomide rasyonaliteden kopuşun kamu maliyesi, finans sektörü ve reel sektörle birlikte toplumda da enflasyon kaynaklı önemli hasarlar yarattığını söyledi. Bahçivan, "Artık hepimiz biliyoruz ki yüksek enflasyon şirket bilançolarında geçici bir illüzyon yaratıyor. Zaman geçtikçe gerçeklerle yüzleşiyoruz" dedi. Toplantıda soruları da yanıtlayan **Erdal Bahçivan**, 2024'ün de geçen yıldan daha parlak bir yıl olmayacağına işaret ederek, "Sert demesek de ekonomide bir iniş olacağı kesin. Biz sağlıklı iniş olmasını bekliyoruz, ama yumuşak iniş yapalım derken sert çöküş riskimiz var" diye konuştu.

► SATIŞLAR ZAYIF SEYRETTİ

Üretimden satışlar yüzde 42,1, net satışlar yüzde 43,5 arttı. TÜFE ile arındırılmış olarak ise sırasıyla yüzde 14 ve yüzde 13 daraldı. Deprem etkisi ile seçim belirsizliği ve zayıf dış talep daralamada etkili oldu.

► KÂRLILIKLAR AZALDI

Satış kârlılığı 0,7 puan azalışla yüzde 8,6'ya indi. Enflasyon düzeltmesinin etkisiyle aktif kârlılığı 2022'deki yüzde 12,4'ten geçen yıl 7,3'e, özkaynak kârlılığı da yüzde 34,8'den 13,4'e geriledi. 500 büyük şirketten 96'sı vergi öncesi dönem zarar açıkladı.

► MALİ BASKI ARTTI

Faz ödemelerinin oluşturduğu mali baskı belirgin şekilde arttı. 2022'de yüzde 47 olarak gerçekleşen faiz ödemelerindeki artış oranı, geçen yıl yüzde 106'yı aştı. Finansmana erişimin zorlaşması, kredi artışını yüzde 58,5'e sınırladı.

► İHRACAT DARALDI

Türkiye'nin toplam ihracatının yüzde 0,5 arttığı 2023 yılında, 500 büyük kuruluşun ihracatı yüzde 3 düşüşle 95 milyar dolara geriledi.

► KATMA DEĞERLİ ÜRETİM ARTTI

Yaratılan katma değer, orta-düşük teknolojinin payı 3,8 puan düşüşle 33,9 olurken, orta-yüksek teknoloji üretim payı 3,1 puan artışla yüzde 30,3'e yükseldi.

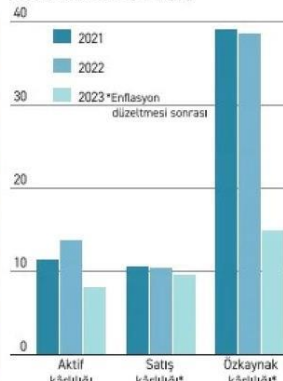
► EN BÜYÜK DEĞİŞMEDİ

Üretimden satışlarda geçen yıl Tüpraş, ilk sıradaki yerini korudu. Ford Otomotiv (2.) ve Star Rafineri (3.) ise yer değiştirdi.

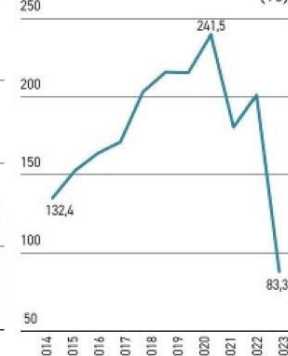
500 Büyük **sanayi** kuruluşunun karnesi

(Büyükler - milyar TL)	2023	Nom.Değ. (%)	Reel değ. (TÜFE ile; %)	Reel değ. (Yİ-ÜFE ile; %)
Üretimden satışlar (net)	6.374,7	42,1	-13,8	-1,4
Net satışlar	7.503,5	43,5	-12,9	-0,5
İhracat (milyar \$)	95,1	-	-	-
Dönem kârı-zararı (VÖ)	645,0	32,9	-19,3	-7,9
Toplam borçlar	4.013,0	59,8	-3,0	10,8
-Kısa vadeli	2.851,1	63,5	-0,7	13,4
-Uzun vadeli	1.161,9	51,3	-8,2	4,9
Mali borçlar	971,2	-25,5	-54,8	-48,4
Özkaynak	4.815,3	244,7	109,2	139,0
Aktif toplamı	8.828,4	125,9	37,1	56,6
Ödenen faizler	275,5	105,6	24,8	42,5
Brüt katma değer (ür.fiy.)	1.749,8	61,2	-2,1	11,8

Kârlılık oranları (%)

Toplam borçlar/özkaynaklar (%)

• TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK 500 SANAYİ KURULUŞU AÇIKLANDI

Sanayi devlerine 'kâr' muhalefeti

MERVE YİĞİTÇAN

İstanbul Sanayi Odası'nın bu yıl 56'ncısını hazırladığı "İSO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (BSK) Araştırması"nın 2023 yılı sonuçları açıklandı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan'ın açıkladığı sonuçlara göre, geçen yıl üretimden satışlara göre en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Tüpraş'ı 238 milyar liralık üretimden satışlarıyla Ford Otomotiv takip ederken, üçüncü sırada yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı. İSO 500'de üretimden satışlar 2023 yılında yüzde 42,1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktı. İSO 500 2022 sonuçlarından farklı olarak geçen yıl ilk 10'a iki yeni şirket girdi.

SATIŞLAR REEL OLARAK YÜZDE 13,8 AZALDI

Türkiye sanayisinin bir anlamda röntgenini çeken araştırma sonuçları, üretim faaliyetlerindeki gelişmelere ve yüksek enflasyonun sanayici üzerindeki etkilerine ilişkin kritik mesajlar veriyor. 2023 yılında yüzde 4,5 büyüyen Türkiye ekonomisine karşın, sanayi sektörünün yüzde 0,8; imalat sanayinin ise yüzde 1,6 gibi görece zayıf büyümesinin alt kırılımları İSO 500 2023 sonuçlarında daha iyi görülüyor. Yani sıra 2023 yılı bilançolarına uygulanan enflasyon muhasebesinin İSO 500 firmalarının özkaynak ve aktif toplamı büyüklüklerini de önemli ölçüde etkilediği dikkat çekiyor. Araştırma sonuçlarına göre, İSO 500'de üretimden satışlar 2023 yılında yüzde 42,1 oranında artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktı. İSO 500'ün üretimden satışlarının 2021'de yüzde 73,8; 2022'de ise yüzde 119 artışta düşüldüğünde geçen yıl büyüme daha zayıf gerçekleşti.

Enflasyondan arındırıldığında ise üretimden satışlardan daha dramatik bir düşüş dikkat çekiyor. Buna göre, 2023 verileri yıl sonu TÜFE oranı olan yüzde 64,77 ile arındırıldığında, üretimden satışlar 2022 yılında göre reel olarak yüzde 13,8 oranında daraldı. Yıl sonu ÜFE ile arındırıldığında ise üretimden satışlar reel olarak yüzde 1,5 geriledi. Rapora göre, satışlardaki bu zayıf artışta deprem felaketi ve yılın ikinci çeyreğindeki çalışma gün sayısının azalması etkili olurken, genel seçim sürecinin atmosferi ile bekle-gör dönemine girilmesi olmasının sanayi sektörünün performansını olumsuz etkilediği kaydedildi. Yani sıra, yılın ikinci yarısından itibaren artan maliyetler ve sıkı para politikalarının da sanayi sektörünün performansını sınırladığı yine raporda dikkat çekilen bir diğer husus oldu.

DEV ŞİRKETLERİN İHRACATI GERİLEDİ

Sanayi devlerinin ihracat performansına bakıldığında, zorlu küresel rekabet koşullarının etkisiyle İSO 500'ün ihracatı 2022 yılına göre yüzde 2,9 düşüş ile 95,1 milyar dolara geriledi. Aynı yıl Türkiye ihracatı binde 5 artarken, İSO 500 firmalarının ihracatının da gerilemesi sanayi devlerinin ihracat pazarlarındaki durgunluktan fazlaca etkilendiğini gösteriyor. Öteyandan İSO 500'ün

İlk 500'de en fazla yükselenler

Sıra	2022	2021	Kuruluşlar	Değişim
192	499	Schmid Pekintaş Güneş Enerji Sistemleri San. ve Tic. A.Ş.	307	
122	406	Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü	284	
289	474	İSS Hazır Yemek Üretim ve Hizmet A.Ş.	185	
200	384	Verde Yağ Besin Maddeleri San. ve Tic. A.Ş.	184	
278	459	Ofi Tarım San. ve Tic. A.Ş.	181	
113	281	Çelikler Seyitömer Elektrik Üretim A.Ş.	168	
81	247	Same Deutz Fahr Traktör San. ve Tic. A.Ş.	166	
254	418	Koluman Otomotiv Endüstri A.Ş.	164	
212	358	Nursan Kablo Donanımları San. ve Tic. A.Ş.	146	
111	244	Tersan Tersanecilik San. ve Tic. A.Ş.	133	

DEVLER KAMBYO ZARARI YAZDI

İSO 500'ün karlılık bileşenlerine bakıldığında ise en çok göze çarpan uzun yıllar sonra ilk kez net kambiyo zararının ortaya çıkması oldu. Buna karşılık kambyo işlemleri haricindeki diğer gelirlerden elde edilen net kar, 282 milyar liraya çıktı. Böylece toplam faaliyet dışı gelirlerin net satışlara oranı yüzde 2,1den yüzde 3,6'ya

çıkta. İSO 500'ün finansman giderleri ise 2023'te yüzde 92,5 oranında artarak 277 milyar liradan 533 milyar liraya yükseldi. Böylece finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten yüzde 56,9'a çıktı. Bu durum sanayinin karının yarısından fazlasını finansman giderlerine harcadığını ortaya koyuyor.

Listeye yeni girenler

Sıra	Kuruluş
42	Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubu San. ve Tic. A.Ş.
142	Yeniköy Kemerköy Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş.
172	Vatan Kablo Metal Endüstri ve Ticaret A.Ş.
236	Dorçe Prefabrik Yapı ve İnşaat San. Tic. A.Ş.
257	Acacia Maden İşletmeleri A.Ş.
287	Tarım Kredi Süt Ürünleri A.Ş.
352	Elif Plastik Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.
360	Sunar Mısır Entegre Tesisleri San. ve Tic. A.Ş.
409	Esen Plastik San. ve Tic. A.Ş.
423	Korel Elektronik San. ve Tic. A.Ş.
425	İlhan Demir Çelik ve Boru Profil Endüstri A.Ş.
476	Tarım Kredi Yağ San. ve Tic. A.Ş.
493	Özseç Beton Madencilik İnşaat San. Tic. A.Ş.
498	Halavet Gıda San. ve Tic. A.Ş.
453	Batsöke Söke Çimento Sanayi T.A.Ş.

Türkiye sanayi ihracatı içindeki payına bakıldığında, 2021'de yüzde 38,1; 2022'de ise yüzde 38,5 olan söz konusu oranın geçen yıl yüzde 37,2 olduğu görülüyor. İSO 500'ün Türkiye sanayi ihracatındaki payı ise geçen yıl yüzde 38,7 olarak gerçekleşti.

KÂR EDEN ŞİRKET SAYISI 404'E İNDİ

Raporda en dikkat çeken veri gruplarından biri de İSO 500 firmalarının karlılıklarında yaşanan sınırlı büyüme oldu. Zira tüm kar büyüklüklerindeki artışlar, yılsonu enflasyonunun altında kalırken, reel olarak düşüşe işaret ediyor. Buna göre, 2023'te İSO 500'ün faaliyet karı yüzde 39,7 oranında artarak; 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyet karlılığı oranı, 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e geriledi. İSO 500 kuruluşlarının bir diğer karlılık göstergesi olan faiz, amortis-

DÜZELTME ÖZKAYNAK PAYINI OLUMLU ETKİLEDİ

İSO 500'ün aktif toplamı yüzde 126 artarak 8,8 trilyon liraya yükseldi. Bu artışın 2,9 trilyona yakın kısmı enflasyon düzeltmesinden kaynaklandı. Aktiflerin alt kalemlerine inildiğinde, duran varlıklar yüzde 242 artarak 4,7 trilyon liraya çıkarken, bu artışın 2,7 trilyonluk kısmı enflasyon düzeltmesine bağlı olarak gerçekleşti. Dönen varlıklardaki artış ise yüzde 63 ile daha düşük kaldı. Pasif tarafta ise özkaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle yüzde 245 oranında artarak 4,8 trilyon liraya çıkarken, bu kalemden enflasyon düzeltmesinin etkisi 2,8 trilyon oldu. Düzeltme sonrası toplam borçlar yaklaşık yüzde 60 artarak 4 trilyon liraya çıkarken, düzeltmenin etkisi 31 milyar lira ile sınırlı kaldı. Borç/özkaynak ilişkisine bakıldığında ise; enflasyon düzeltmesinin etkisiyle İSO 500'ün kaynak yapısında özkaynaklar lehine önemli bir gelişme sağlandı. 2022'de yüzde 35,7 olan özkaynak payı, 2023'te düzeltme yapılması halinde yüzde 33,2'ye düşecek iken, düzeltme sonrası yüzde 54,5'e yükseldi.

man ve vergi öncesi karı da yüzde 45,5 artışla 808 milyar liradan 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda FAVÖK karlılığı oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4'ten yüzde 15,7'ye çıktı. Yani sıra İSO 500'deki vergi öncesi kar ve zarar toplamı yüzde 32,9 artarak 485 milyar liradan 645 milyar liraya yükselirken, satış karlılığı oranının 0,7 puan düşüşle yüzde 9,3'ten yüzde 8,6'ya indiği göze çarıyor.

Öte yandan İSO 500'de dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre kar eden kuruluş sayısının geçen yıl bir önceki yıla göre 38 adet düşerek 404'e gerilemesi, zarar eden şirket sayısının da 58'den 96'ya çıkması söz konusu verileri destekliyor. Aktif karlılık oranına bakıldığında ise bu göstergenin enflasyon düzeltmesinden olumsuz etkilendiği görülüyor. Buna göre enflasyon düzeltmesi öncesi yüzde 10,8 olan aktif karlılığı, düzeltme sonrası yüzde 7,3'e kadar iniyor.

Yüksek enflasyon ve zorlu finansman koşulları altında üretim gücü aşınan sanayici için 'kar yılı değil, ar yılı' olarak geçen 2023'ten sanayinin devleri de nasibini aldı. İSO 500-2023 sonuçlarına göre, devlerin satışları geçen yıl reel olarak yüzde 13,8 daraldı. İlk 500'ün tüm kar büyüklüklerindeki artışlar da yılsonu enflasyonunun altında kaldı.

İkinci ligden birinci lige yükselenler

2023	Kuruluşlar
167	FNSS Savunma Sistemleri A.Ş.
169	Onsa Rafineri A.Ş.
233	Noksel Çelik Boru Sanayi A.Ş.
282	Smart Güneş Enerjisi Teknolojileri Ar-Ge Üretim San.A.Ş.
299	Farplas Otomotiv A.Ş.
381	Dardanel Önemtaş Gıda Sanayi A.Ş.
385	Nuh Beton A.Ş.
387	Erkunt Traktör Sanayi A.Ş.
388	Vergo Enerji Sistemleri San. ve Tic. A.Ş.
401	Kula Yağ ve Emek Yem San. Tic. A.Ş.
404	Seksüt Endüstri Kurumu A.Ş.
418	Fellow Enerji A.Ş.
424	Samsun Yurt Savunma San. ve Tic. A.Ş.
428	Santa Farma İlaç Sanayi A.Ş.
435	Özgen Kavlo San. ve Tic. Ltd. Şti.
441	Humanis Sağlık A.Ş.
442	Pilyem Gıda Tarım San. ve Tic. A.Ş.
445	Traçim Çimento San. ve Tic. A.Ş.
447	Daxler Enerji A.Ş.
450	Rollmech Automotive San. ve Tic. A.Ş.
452	Assan Panel San. ve Tic. A.Ş.
456	Krone Metal A.Ş.
457	Krone Ticari Araçlar San. ve Tic. A.Ş.
461	Detay Gıda San. ve Tic. A.Ş.
462	Hattat Traktör San. ve Tic. A.Ş.
467	Kartal Halı Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
470	Kalekim Kimyevi Maddeler San. ve Tic. A.Ş.
472	Baştaş Başkent Çimento San. ve Tic. A.Ş.
474	Unsan Un San. ve Tic. A.Ş.
482	Lider Petfood Yem San. ve Tic. A.Ş.
483	Della Gıda San. ve Tic. A.Ş.
489	Opsan Orijinal Sac Parça San. ve Tic. A.Ş.
490	Boyteks Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
492	Mirol Hediyeçilik Eşya San. ve Tic. A.Ş.
496	Milat Halı San. ve Tic. A.Ş.
497	Johnson Electric Otomotiv Ürünleri Ltd. Şti.

ISO 500 RAPORUNDA ÖNE ÇIKANLAR

ISO 500 kapsamında özel kuruluşların sayısı 487 olurken, kamu kuruluşlarının sayısı 4 adet artarak 13'e yükseldi. Kamu kuruluşlarındaki artışta, daha önce TMSF tarafından yönetilen 4 özel sektör şirketinin hissesinin tamamının Hazine ve Maliye Bakanlığı'na devredilmesinden kaynaklandı.

2022'den 2023'e ISO 500'e yeni giren firma sayısı 50 olurken 37 kuruluş geçen seneki ISO İkinci 500'den yükseldi. 450 firma her iki yılda da ISO 500 sıralamasından yer aldı. 13 firma ise ISO 1000 dışından gelerek 2023'te listeye girdi.

Üretimden satışlara göre en büyük kuruluş TÜpraş oldu. Uzun yıllardır liderliğinin sürdürülen bu kuruluş, aynı zamanda ISO 500'de en fazla katma değer yaratan ve en fazla kar elde eden kuruluş olmayı da başardı.

En fazla ihracat yapan kuruluş Ford Otomotiv oldu.

ISO 500'un sanayi katma değeri içindeki payı 0,7 puan artarak 22,4 ile en yüksek düzeye çıkarken GSYH içindeki payı 0,5 puan düşüğe yüzde 6,7 oldu. Bu düşüşte, 2023 yılında ekonominin yüzde 4,5 büyümesine karşılık sanayi sektöründeki büyümenin yüzde 0,8 ile daha sınırlı kalması etkili oldu.

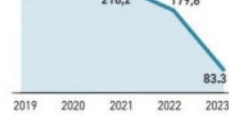
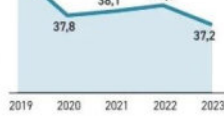
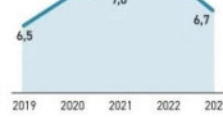
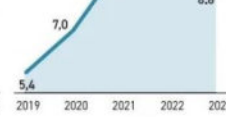
Yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 8 adet artarak 116'ya yükseldi.

Halka açık kuruluşların sayısı 12 adet artışla 85'e yükseldi ve en yüksek düzeye çıktı.

ISO üyesi kuruluşların sayısı 1 adet daha azalarak 151 oldu. Bu durum, sanayinin İstanbul dışında daha hızlı geliştiğini işaret ediyor.

Üretimden satışlar yüzde 42,1, net satışlar yüzde 43,5 oranında artış gösterdi. Bu artışlar, son 3 yıl en düşük oranların olmasının yanı sıra reel olarak düşüşe işaret ediyor.

ISO 500'un ihracatı yüzde 2,9 azalarak 95,1 milyar dolara indi. Türkiye ihracatının yüzde 37,2'si, sanayi ihracatının yüzde 38,7'si ISO 500 tarafından gerçekleştirildi.

500 BSK'nın toplam borçlarının özkaynaklara oranı (%)**500 BSK'nın toplam ihracattaki payı (%)****500 BSK'nın GYSH'deki payları (%)****500 BSK'da satış kârlılığı (%)**

'Yumuşak iniş' dersek sert çökülme riski var

ISO 500 Araştırması'nın sonuçlarını değerlendiren ISO Başkanı Erdal Bahçivan, 2024'ün de 2023'ten daha parlak bir yıl olmayacağını belirtirken, "Ekonomide sert demesek de bir iniş olacağı kesin. OVP'deki büyüme hedefi gerçekçi. Biz sağlıklı bir iniş olmasını bekliyoruz ama yumuşak iniş yapalım dersek de sert çökülme riski var" dedi.

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, ISO Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın sonuçlarını açıkladığı toplantıda basın mensuplarının sorularını yanıtladı. Yeni vergi paketi ve asgari kurumlar vergisine yönelik bir soru üzerine Bahçivan, kurullar vergisiyle alakalı sürecin kamuoyunda tartışıldığını, bunun henüz somutlaşmadığını söyledi. Bahçivan, "Sanayide belli birtakım teşvikler vaadiyle ve motivasyonu geçmiş yıllarda verilmiş olan birtakım vergi avantajlarının sebep ne olursa olsun yol ortasında değiştirilmesinin ve bu akdin bozulmasının öngörülebilirlik açısından ve geleceğe dair güven açısından çok ciddi tahribatlar yarattığını geçmiş yıllarda gördük. O nedenle bu konuda ne kadar kaynak yaratırsanız yaratırsanız, sizin 3-4 sene evvel bir plan dahilinde yapmış olduğunuz ve devlete bir akit haline getirmiş olduğunuz bu teşviklerden elde ettiğiniz hakların yıl ortasında, oyun ortasında değişmemesi konusu bizim için en hassas ve en üzerinde durulması gereken konudur" dedi.

"ORTA VADELİ PLAN'A GÜVENİMİZ TAM"

Bahçivan, yılın son çeyreğine ilişkin beklentilerine yönelik ekonomi yönetimine ve Orta Vadeli Plan'a (OVP) güvenlerinin ve desteklerinin tam olduğunu ifade eder-

KONKORDATO PİYASA BORÇLARINI KAPSAMAMALI

ISO Yönetim Kurulu Başkanı Bahçivan, konkordato larındaki artışa ilişkin soruların bir soru üzerine, konkordato konusunun istisnai konusunda geçmişte çok acı örnekler yaşandığına değinerek, ISO olarak geçen yıldan beri bu konuyu daha farklı bir hukuki değerlendirmeyle ele aldıklarını ve bir teklif sunduklarını dile getirdi. Bahçivan, şöyle konuştu: "Bizim önerimiz konkordatonun sadece kamu alacakları ve finansal alacakları için olması yönündeki

bir teklif. Yaşamaya istenen bir firma karşındaki muhatapları da yaşatarak ancak yapılmalı. Ama siz tüm alacakları dondurup bir firmaya yaşama hakkı verirken onunla birlikte çalışan ve kendisinin onun o noktaya gelmesinde hiçbir sorunu olmayan onlara da firmaya da maalesef nefesiz bırakma durumuyla karşı karşıyasınız. Onun için bizim net talebimiz konkordato müessesesinin sadece finansal alacaklar ve kamu alacakları için geçerli olması."

rek, "Tabii ki en önemli beklentimiz finansal istikrarın oluşmasına dönük gelişmeler. Finansal istikrar dolayısıyla enflasyonun düşme-

ye başlaması, enflasyon mücadelesindeki olumlu gidiş, toplumun tüm birimleri, toplumun tüm kesimlerine vereceği gücü sanayiye de verecek" diye konuştu.

"2024 DE ÇOK PARLAK OLMAYACAK"

Bahçivan, Türkiye ekonomisi için bir sert iniş beklenip beklenmediğine ilişkin bir soruya da, "Sert demesek de ekonomide bir iniş olacağı kesin. OVP'deki büyüme hedefi de gerçekçi. Enflasyonla mücadele olduğu müddetçe bazı bütçelerden taviz verilmesi de gerekiyor. Biz sağlıklı iniş olmasını bekliyoruz, ama yumuşak iniş yapalım dersek de sert çökülme riskimiz var" diye cevap verdi. Bahçivan, sanayicilerin kar-

sızlık sorununa, finansal maliyetlerine ve sektördeki 2024 beklentilerine yönelik bir soru üzerine, finansmana erişim ve finansmanın maliyeti konusunun Türk sanayisinde son 10-15 yıldan beri üzerine net bir şekilde yükümlü olan bir sorun olduğunu dile getirdi. Bütün bu zorluklara rağmen Türkiye'nin üretim gücünü ve motivasyonunu devam ettirme noktasında bir sanayi birikimi ve enerjisini gösteren üretim tabanı olduğunu vurgulayan Bahçivan, "Bütün bu zorluklar içinde bir şekilde yol bulup, alan bulup, fırsat oluşturup kendimizi ayakta tutmayı başarabiliyoruz. Onun için rakamlar ve tabloların ne kadar olumsuz olduğu gerçeğini kabul etmek dahi toplum olarak üretim kültürüne ait olan bu özelliğimizi de hiçbir zaman göz ardı etmemeliyiz ve küçümsememeliyiz. O nedenle bardiğin dolu tarafında da o yüksek motivasyonu yitirmekte" ifadelerini kullandı. Bahçivan, "2024'ün neticelerinin şu anda değerlendirdiğimiz 2023'ten çok farklı olacağını düşünmüyorum. Çok parlak bir yıl olmayacak. Büyüme olarak zaten hepimizin kabul ettiği ve artık bu programın tutması için de gerekli gördüğü daha düşük büyüme almamız gerekiyor. Bu düşük büyüme de bütün sektörler gibi sanayi sektörlerinde de kendini maalesef gösterecek" açıklamasında bulundu.

Üretimden satışlar (Milyon TL)

Sıra	Kuruluş	Değer
1	TÜPRAŞ	484,188
2	Ford Otomotiv	238,014
3	Star Rafineri	226,774
4	İstanbul Altın Rafinerisi	142,530
5	Toyota	127,450
6	Oyak-Renault	107,208
7	Arçelik AŞ	99,861
8	Mercedes-Benz	94,255
9	Garamaltı Kıy.Maden.	89,948
10	Ereğli Demir Çelik	79,521

İhracat (Milyon \$)

Sıra	Kuruluş	Değer
1	Ford Otomotiv	7,208
2	TÜPRAŞ	6,206
3	Toyota Otomotiv	4,088
4	Star Rafineri	3,381
5	Oyak-Renault	3,269
6	Adını Açıklamadı	-
7	Arçelik AŞ	2,241
8	Adını Açıklamadı	-
9	İstanbul Altın Rafinerisi	1,600
10	Adını Açıklamadı	-

Dönem kârı (Vergi Öncesi) (Milyon TL)

Sıra	Kuruluş	Değer
1	TÜPRAŞ	63,848
2	Ford Otomotiv	32,017
3	Star Rafineri AŞ	25,811
4	Adını Açıklamadı	-
5	Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı	20,479
6	Adını Açıklamadı	-
7	Tofaş Türk Otomobil Fab.	18,739
8	Eti Maden İşletmeleri	18,083
9	EUAS Elektrik Üretim	13,737
10	Adını Açıklamadı	-

Sanayinin istihdamını azaltacağına inanmıyorum

İstihdam, ara zam ve hedef enflasyonla ilgili bir soru üzerine Bahçivan, sanayide halen daha istihdam noktasında talebin arzdan fazla olduğunu kaydetti. Bahçivan, "Sanayinin istihdamını azaltacağına inanmıyorum. Firmaların kendi istihdam ihtiyaçlarını, kendi istihdam kotalarından, kendi istihdamlarındaki mecburiyetlere dönük olarak, ücretlerle üretimlerini devam ettirmek için elinden gelen tüm kozlarını oynayacaklarını düşüncesi içindeyim" dedi. Merkez Bankası'nın son eğitim anketinde de enflasyon hedefine dönük beklentilerin daha da azalmaya başladığını dile getiren Bahçivan, "Ama tabii burada toplum olarak hepimize büyük görev düşüyor. Yani hepimiz enflasyonda düşüştü, mücadelesini bireysel hayatımızda da kurumsal hayatımızda da fazlasıyla ortaya koymalıyız" diye konuştu.

ORTA VE YÜKSEK TEKNOLOJİDEN UMUT VEREN YÜKSELİŞ

ISO 500 firmalarının teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer dağılımına bakıldığında, en yüksek payı

yüzde 33,9 ile orta-düşük teknoloji yoğunluklu sektörler alırken, bu grubun payının 2022'ye göre 3,8 puan düşüştüğü

görüldü. Aynı dönemde düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı ise 0,2 puanlık azalışla yüzde 28,7'ye indi.

2023'te orta-yüksek teknoloji sanayiler grubunun payı ise 3,1 puan artışla yüzde 30,3'e yükselirken, yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı da 0,9 puanlık artışla yüzde 7,1'e yükseldi. Konuyla ilgili raporda şu ifadeler yer verdi: "ISO 500 sonuçları, ölçüm yapılan son 11 yıllık dönem boyunca ilk kez 2018 ve 2019 yıllarında yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin payında hissedilir bir artışa işaret etmiş, 2020 ve 2021 yıllarında bu pay sınırlı gerilemeler kaydetmiştir. 2022 yılındaki sınırlı artışla birlikte pay 2023'te ilk kez yüzde 7'yi geçerek mevcut veri setinin en yüksek seviyesine ulaşmıştır."

Teknoloji yoğunluklarına göre yaratılan katma değer dağılımı (%)**Ar-Ge yapan kuruluş sayısı 265**

ISO 500'de Ar-Ge harcamalarına bakıldığında, 2023 yılında sanayi devlerinin Ar-Ge harcamaları anket verileri ile 30,6 milyar TL olarak gerçekleşirken, bir önceki yıla göre yüzde 87,0 oranında nominal artış gözlemlendi. Yıllık TÜFE enflasyonundan arındırıldığında 2022'deki yüzde 10,7'lik artışın ardından 2022'de de yüzde 13,8 oranında büyüme gerçekleşti. Böylece üst üste 3 yıllık gerileme ile 2022

yılında yüzde 0,36'ya düşen Ar-Ge harcamalarının üretimden satışlara oranı, 2023'te yüzde 0,48 ile son 3 yılın en yüksek düzeyine yükseldi. Bu artışta üretimden satışlardaki yavaş büyüme rağmen Ar-Ge harcamalarında sağlanan reel artış etkili oldu. ISO 500'de Ar-Ge harcamaları yapan kuruluş sayısı da 2022 yılında 260 adet ile son 5 yılın en düşük seviyesine gerilemişken, 2023'te yeniden artarak 265'e yükseldi.

SANAYİ DEVLERİNİN 'DEVREDEN KDV' SORUNU BİTMİYOR

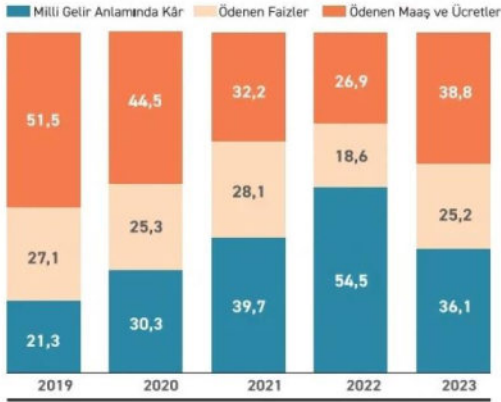
İSO 500'ün devreden KDV yükü, 2023 yılında enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle yüzde 36,5 oranında artarak 66 milyar 753 milyar liraya yükseldi. 2021 yılında bu tutar 23 milyar 624 milyon lira, 2022 yılında ise 48 milyar 893 milyar liraydı. **Sanayicilerin devreden KDV** sorununu değerlendiren **İSO Başkanı Erdal Bahçivan**, "Söz konusu artış, enflasyonun altında kalması bakımında geçen yıllara göre bir nebze daha pozitif tablo sunsa da biz bu döngüyü, **sanayi** kuruluşlarımızın, devlete sıfır faiz ve sonsuz vade ile borç vermesi olarak tanımlamayı sürdürüyoruz. Özellikle enflasyonun yüksek seyrettiği dönemlerde, KDV

alacaklarının iadesi geciktikçe bu durum firmalarımızın nakit akışı açısından daha önemli bir yük haline geliyor" ifadelerini kullandı.

Net katma değer faktör gelirlerine göre dağılımı (%)

Yaratılan katma değerde ücret ve maaşların payı %38,8

İSO 500 çalışması kapsamında **sanayi** kuruluşlarının yarattıkları net katma değer faktör gelirlerine göre dağılımı da inceleniyor. Buna göre, 2023 yılında İSO 500'ün yarattığı net katma değer içerisinde milli gelir anlamında karın payı yüzde 54,5'ten yüzde 36,1'e gerilerken, ödenen faizlerin payı yüzde 18,6'dan yüzde 25,2'ye ve ödenen maaş ve ücretlerin payı ise yüzde 26,9'dan yüzde 38,8'e yükseldi. Rapora

göre, bu gelişmeler 2023 yılında karlılık oranlarında düşüşe karşın yüksek ücret artışlarının ve EYT düzenlemesi kapsamındaki ikramiye ödemelerinin etkisini yansıtıyor. Öte yandan ücretlerin payında toparlanma, 2019-2022 yılları boyunca yaşanan belirgin düşüşü takip ederken, oran hala 2021 öncesi seviyelerinin altında kaldı. Zira ödenen maaş ve ücretlerin payı 2015'te yüzde 56,5; 2016'da

yüzde 52,7; 2017'de yüzde 46,9; 2018'de yüzde 54,7 olarak hesaplanmıştı. Öte yandan 2023'te net katma değerdeki pay itibarıyla en belirgin düşüş gösteren faktör gelirinin ise milli gelir anlamında kar olduğu görülüyor.

EYT etkisi gözlemlendi

Yan sıra İSO 500 2023 çalışmasına göre, İSO 500'ün istihdamını 2023 yılında yüzde 1,9 artırarak 788 bin 389'dan 803 bin

551'e yükselttiği görülüyor. Aynı zamanda İSO 500 firmalarının ödediği maaş ve ücretlerin de geçen yıl bir önceki yıla göre yüzde 119,6 artarak 193 milyar 959 milyon TL'den 425 milyar 866 milyon TL'ye çıktığı görülüyor. Öte yandan nispi hasıla oranlarına bakıldığında ise en yüksek orana sahip sektör elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemleri olurken, en yüksek orana sahip imalat sektörü ise kimyasal ürünler oldu.

ISO 500'de Anadolu'nun gücü giderek artıyor

Sanayi devleri arasında yer alarak üretimdeki gücünü gösteren Anadolu'nun ticaret ve sanayi odası bünyesindeki şirket sayısı her geçen yıl artıyor. Özellikle yaşanan depremlere rağmen bölgedeki sanayi üretimi yapan şirketlerin ISO 500 başarısı, ülke ekonomisine katkılarını ortaya koydu.

YURTHABERLERİ

İstanbul Sanayi Odasının (ISO) hazırladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması sonuçlarına göre ISO 500'de yer alan kuruluşların bağlı oldukları oda bilgilerine göre sıralandığında; dağılım, Anadolu bölgesi değişmeye devam ediyor. Son yıllarda sayısal olarak düşüş eğiliminde olmasına karşın en büyük pay, 151 firma ile halen **İstanbul Sanayi Odası**'na ait. İstanbul'u 45 kuruluşla **Ankara Sanayi Odası** izliyor. Ege Sanayi Odası ve Kocaeli Sanayi Odası 35'er kuruluşla sıralamaya yer alıyor. Daha sonra 29 kuruluş ile Gaziantep Sanayi Odası, 16 kuruluş ile Bursa Ticaret ve Sanayi Odası, 14 kuruluş ile de Kayseri Sanayi Odası geliyor. Araştırmaya yer alan oda başkanları, ISO 500'de değerlendirildi.

Adana firmaların üretimden net satışları yüzde 56 arttı

Adana Sanayi Odası Başkanı Kevaz Kıvanç, 2022 yılında 14 firma ile temsil edilen Adana'nın bu yıl açıklanan 2023-ISO 500 listesinde 11 sanayi firmasının sıralamaya girildiğini belirterek "Tüm dünya ve ülkemiz açısından zorlu geçen 2023 yılında özellikle bölge olarak ardi aradına yaşadığımız asrın felaketinin de etkisiyle, sanayi sektöründe yansımaları gözler önüne serdi. 2022'de 14 firmamız toplam üretimden net satışları 673 milyar TL'ken, 2023'te 11 firmamız toplam net satışları 826 milyar TL'ye ulaştı. Firma sayısı azalmasına rağmen, toplam net satış miktarı artmıştır" dedi. 2023 yılında listede yer alan firmaların her birinin ortalaması satışlarını 2022'ye göre önemli ölçüde artışına dikkat çekerek Kıvanç, "Ortalama net satışlarda yaklaşık yüzde 56'lık artış söz konusu. Bu artış, firmaların bireysel performanslarının iyileştiğini göstermektedir" açıklamasını yaptı.

"Onlar bu ülkenin yüzü akıdır, katma değer merkezidir"

Sıralamaya giren ve bu ülke ekonomisi için canlı bağla üretim yapan tüm sanayi kuruluşlarıyla gurur duyduklarını söyleyen Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi Başkanı Nadir Küpeli, "Onlar bu ülkenin yüzü akıdır, istihdamın, ihracatın ve katma değer merkezidir. ISO 500 sıralamasında Eskişehir'de farklı lokasyonlarda ve Eskişehir OSB'de üretim yapan 47 sanayi kuruluşumuz yer alıyor. Sıralamaya giren tüm firmaları, Eskişehir ve ülke ekonomisine, ihracata ve istihdamla sağladıkları büyük katkılarından dolayı kutluyor, başarıları dilediğimizi diliyorum. İlk 500 büyük sanayi kuruluşu sıralamasında 17 firmaya temsil ediliyor olmanın Eskişehir adına gurur verici olduğunu kaydeden Nadir Küpeli, şunları söyledi: "Eskişehir OSB'de yapılan yatırım ve inşaat çalışmaları son 250'nin üzerinde yeni sanayi tesisi inşaatı var. Eskişehir'den çok daha fazla sanayi kuruluşunun bu listede yer aldığı hep birlikte göreceğiz."

"Eskişehir, ülkenin en önemli üretim merkezlerinden biri"

Eskişehir Sanayi Odası Başkanı Celallettin Kesikbaş, Eskişehir Sanayi Odası'na üye 19 firmamızın ISO

500 büyük firma sıralamasında yer aldığını hatırlatarak, "Eskişehir'de üretim yapan ciddi sayıda firmamızın bulunmasının gurur duyuyoruz. Eskişehir ülkemizin en önemli üretim merkezlerinden biri" dedi. Başta havacılık, savunma, beyaz eşya, makine imalat ve gıda sanayi olmak üzere tüm sektörlerde ciddi bir üretim ve ihracat potansiyeline sahip olan Eskişehir'in ülkenin en hızlı büyüyen sanayilerinin birine sahip olduğunu belirten Celallettin Kesikbaş, "Bağlı bin 500'den fazla üretici firma, 9 milyar dolar yakın ciro, 4,3 milyar dolar ihracat ve 100 bin kişilik istihdam ordusuna Eskişehir sanayi bölge ekonomisine ciddi bir değer katıyor" açıklaması yaptı. Kesikbaş, sözlerini şöyle sürdürdü: "Zorlu geçen 2023 yılında şirketlerimiz birçok riskle karşı karşıya kaldı. 2024'ün de kolay bir yıl olmayacağını tahmin ediyorduk. Elimizdeki nasıl koşullarda nakit akış süreçlerini doğru yönetmek her zamankinden daha önemli olacak. Enflasyonist ortamın devam etmesi ve faizlerin aşağıya çekilememesi nedeniyle şirketler finansmana erişiminde zorlanıyor. Diğer taraftan, elinde nakit olan işletmeler için bu dönem bir fırsat yaratıyor. Bu fırsatı özellikle yeşil dönüşüm, dijitalleşme ve yalın üretim alanlarında değerlendiren işletmelerin önemli bir avantaj sağlanacağına inanıyoruz."

Eskişehir markaları ülke ekonomisine değer katıyor

Eskişehir Ticaret Odası Başkanı Metin Güler ise sıralamada yer alan Eskişehir merkezli firmalara ve Eskişehir'de faaliyet gösteren sanayi tesislerine şehir ekonomisine katkıları değer adına teşekkür etti. Metin Güler, Eskişehir sanayisinin her yıl gelişme kat ettiği ve 5 milyar dolar ihracat hedefine adım adım yaklaştığını gözlemlediklerini belirterek "Eskişehir'deki yeni sanayi tesisi yatırımlarında 5 milyar dolar hedefine ulaşmayı kolaylaştıracağına düşünüyoruz. Türkiye'nin ilk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu sıralamasında Eskişehir firmalarının sayısının artması, şehrin istihdamının ve refahının da artmasına anlamına geliyor. Eskişehir'in tüccar ve sanayicisi tüm zorluklara rağmen kararlılıkla çalışmaya, üretmeye, katma değer sağlama ve ihracat oluşturmaya devam ediyor" dedi.

Deprem felaketine rağmen büyük başarı

Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'nda Gaziantep'ten 29 firmamız yer aldı. "Listeye göre, önceki yıl 28 olan firma sayısını bu yıl 29'ya yükseltti ve iller bazında 5. sırada yer almasını memnuniyet verici bulan Gaziantep Sanayi Odası Başkanı Adnan Ünverdi, "6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremde meydana gelen deprem felaketinin yıkıcı etkileri başta olmak üzere her türlü sorunlara mücadele eden firmamızın sergilediği performans, kent ve ülke ekonomisinin büyümesine ve kalkınmasına önemli katkıları sunmaktadır" dedi. Ünverdi, uşa açıklaması yaptı: "İskenderun Limanı'nda deprem nedeniyle çıkan yangın ve buna bağlı olarak Mersin Limanı'n-

Deprem felaketine rağmen büyük başarı

daki yoğunluğunu dış ticaretimize olumsuz etkileri, uluslararası ticarete bozulan tedarik zinciri, lojistik ve konteyner sorunları, navlun ve hammaddede fiyatlarındaki artışlar, krediye ulaşım ve yüksek maliyetlere rağmen Gaziantepli sanayiciler büyük bir başarı göstermiş, üretim, ihracat ve istihdamını sürdürmüştür. Bundan sonraki için de sanayimizin gelip gideceği büyümesi, ülke kalkınmasına daha fazla katkıda bulunabileceğini yeni yatırımların alınmasını desteklemesi, savunma sanayisinin yönelik sürdürdüğümüz çalışmalar kapsamında bu alanı geliştirme desteklenmesini destek verilmelidir. Ayrıca şehrimiz ve bölgemiz ticaretinde dönüm noktası olacak olan ve halesi yapıları Amanos Tünel Projesinin hazırlanarak İskenderun Limanına olan mesafenin kısalması kritik önem taşıyor. Yine kamu tarafından alınan kararlarla bölgemizde yaşanan depremin devam eden etkilerinin göz önünde bulundurulması gerekiyor."

Gaziantepli firma sayısı daha da artacak

Gaziantep Ticaret Odası Başkanı Tuncay Yıldırım, "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2023 Araştırması'nın sonuçlarına göre ilk 500 sanayi şirketi içerisinde 29 Gaziantepli firma yer aldığı söyledi. Yıldırım, bölge ve ülke ekonomisinin lokomotif, ticaretin merkezi Gazi şehrimize bu gurur verici firmaların yanı sıra işverenleri ve bütün personelinin yararından kullandığını. Geçtiğimiz yıl 28 firmamız yer aldığımız bu listede firmamızın sayısını 29'ya çıkartmaktan da memnuniyet duyuyoruz" dedi. Yıldırım, sözlerini şöyle sürdürdü: "Umut ediyorum ki ilerleyen yıllarda bu listede yer alan Gaziantepli firma sayımız çok daha artacak, bizler de bununla gurur duyacağız. Gaziantep'imiz için, güzel vatanımız için üretin, istihdam yaratın tüm firmamızın ve emektar çalışanlarımız bir kez daha tebrik ediyor, başarılarımızın daim olmasını diliyorum."

"Güçümüzü gösterdik"

Açıklanan listede Kahramanmaraş'tan 6 firmamız yer aldığını belirten ve sıralamaya giren firmaları kutlayan Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Mustafa Buluntu, "Geçtiğimiz yıl yaşadığımız deprem felaketine ve tüm güçlüklerle rağmen şehrimiz ISO 500 listesinde 6 firma ile yer alarak üretin, istihdam ve ihracattaki gücünü ve direncini bir kez daha gösterdik" açıklamasını yaptı. Bu sonuçlarla birlikte Kahramanmaraş'ta Sakarya, Balıkesir ve Samsun ile beraber Türkiye sıralamasında 15'inci sırada yer aldığını dikkat çekerek Mustafa Buluntu, "Büyük afete rağmen geçtiğimiz yıl şehrimizin 1 milyar doların üzerinde ihracatı yaptı. Böylece önemli bir listede, ilk 500 büyük sanayi kuruluşu arasında 6 şirketimize temsil ediliyor olmak Kahramanmaraş'ımız için çok önemli" dedi.

Firma sayısında artış memnuniyet verici

ISO 500 - 2023 araştırmasında Konya'dan 8 firmamız yer aldı. Geçen seneye göre listeye giren firmamız sayısında artış memnuniyet verici olarak

7 sanayi odasının ISO 500'de temsiliyeti büyüdü

Bağlı Bulunduğu Oda	2022	2023
İstanbul Sanayi Odası	152	151
Ankara Sanayi Odası	39	45
Ege Bölgesi Sanayi Odası	38	38
Kocaeli Sanayi Odası	40	38
Gaziantep Sanayi Odası	28	29
Bursa Ticaret ve Sanayi Odası	15	16
Kayseri Sanayi Odası	17	14
Denizli Sanayi Odası	10	12
Adana Sanayi Odası	14	11
Manisa Ticaret ve Sanayi Odası	11	10
Konya Sanayi Odası	7	8
Mersin Ticaret ve Sanayi Odası	8	8
Balıkesir Sanayi Odası	7	7
Sakarya Ticaret ve Sanayi Odası	7	7
Dörtöyl Ticaret ve Sanayi Odası	5	6
Kalınmaras Ticaret ve Sanayi Odası	9	6
Samsun Ticaret ve Sanayi Odası	4	6
Diğer Odalar	89	88

değerlendiren Konya Ticaret Odası Başkanı Selçuk Öztürk, "Türkiye'nin en büyükleri arasında yer alarak gurur duyduğumuz vesile ile firmamızın yöneticilerini, tüm çalışanlarını tebrik ediyor, şehrimiz ve ülkemiz ekonomisine katkı sağladıkları için teşekkür ediyorum" dedi. Konyalı firmaların şehrin küresel bir üretim ve ticaret merkezi olması yolunda özveriyle çalışmaları için teşekkür vurgulayan Selçuk Öztürk, günları söyledi: "Özellikle sanayi alanında yapılan teknoloji yatırımları, yeni üretim tekniklerinin benimsenmesi ve AR-GE çalışmalarının artması, rekabet gücümüzü daha da arttırmaktadır. Bu özellikler Konya'nın daha fazla sayıda en büyük 500 listesinde girilebileceği sanayinin güçlü bir potansiyelini göstermektedir. İlerleyen dönemlerde Konya'nın daha fazla firmasının bu listede yer alacağına inanıyoruz."

"Kayseri'deki potansiyeli geliştiriyoruz"

2023 yılının sanayi sektörü adına zorlu bir yıl olduğunu belirten Kayseri Ticaret Odası Başkanı Ömer Gülsoy, dünyadaki jeopolitik gelişmelerin yüksek seviyede olmasını sanayinin sektöründe de etkilediğini kaydetti. Gülsoy, "Asrın felaketiyle yaşadığımız 6 Şubat depremleri de sanayimize büyük bir darbe vurdu. Enflasyon, iş yapma koşullarını zorlaştırdı. Yaşanan tüm bu olumsuzluklara rağmen Kayseri'den firmamızın yer almasını anlamı ve önemli bizler için çok büyük bir başarıdır."

"Mersin firmaları gururumuz"

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Hakan Sefa Çakır, sanayinin her raporunu ve envanteri netliğinde olan ISO 500 listelerinin çok önemli bir verdiğine dikkat çekerek "Üretime destek ekonomimizin motoru olmalı. Tüm sorunlara rağmen üretin bir Mersin olmanın gurur duyuyoruz" dedi. OSB'lere destek veren Kütük İhtisas Sanayi sitelerine ihtiyaçları olduğunu belirten Hakan Sefa Çakır, "Sanayi yatırımcı uygun arsa bulamıyor. Bu konuda sadece yerel yönetimler değil, devletin destek olması, yapılan imar planlarında bu uygun bölgelerin ISO parseli olarak işaretlenmesi lazım" dedi. Çakır, "Merkezleri Mersin olan; Başhan Gıda, Aves Enerji, Çiğme, Memişoğlu Tarım, Arbel Bakliyat, Armada Gıda, Teknopanel, Durum Gıda, Koluman Otomotiv, Yılbor Boru ve Medoem

Bilanço göstergeleri

	2022	2023 ED Öncesi	2023 ED Sonrası	2022/2022 ED Öncesi	2023/2022 ED Sonrası
Dönen Varlıklar	2.533.744	3.951.211	4.124.555	55,9	62,8
Düzenli Varlıklar	1.374.515	2.010.698	4.703.814	46,3	242,2
Aktif Toplamı	3.908.259	5.961.909	8.828.369	52,5	125,9
Toplam Borçlar	2.511.432	3.981.754	4.013.049	58,5	58,8
Özkaynak	1.396.827	1.980.155	4.815.320	41,8	244,7
ED: Enflasyon düzeltilmesi	1.064.159	1.789.026	1.812.325	68,1	70,3
-Uzun Vadeli Diğer Borçlar	143.237	182.693	190.690	27,5	33,1

Sektörel dağılım

	Firma sayısı		Üretimden satışlar (Net) (Pay, %)	
	2022	2023	2022	2023
Ana Metaller ve Makine İmalat Sanayi	96	95	23,4	22,5
Kimyasal Ürünler, Plastik ve Kaçık Ürünleri Sanayi	71	67	23,3	19,7
Kara, Deniz Taahhütleri ve Tan Sanayi	50	54	14	17,7
Gıda Ürünleri Sanayi	101	108	11,7	13,6
Elektrikli Teçhizat ve Elektronik Ürünler Sanayi	56	59	12,6	12,2
Maden, Taş ve Toprak Ürünleri Sanayi	37	39	6,2	5,9
Orman, Kağıt Ürünleri, Mobilya ve Basım Sanayi	26	23	3,3	3,4
Metal Eya Sanayi	20	19	2,1	2,2
Tekstil Ürünleri Sanayi	32	26	2,7	2,2
Giyim Eya Sanayi	11	10	0,7	0,7

Madencilik firmalarımız; aynı zamanda merkezleri şehir dışında olup kentimizde üretim yapan; Yıldız Entegre, Türkiye Şişe Cam, Kastamonu Entegre, Hayat Kimya, Toros Tarım, Anıtsan Kutu, Yayla Agro, Kalekim ve Europag kağıt firmalarımızda teşekkür ediyorum. ISO 500 Listesindeki toplam 20 firmamızla üretimde ispat eden marka bir kent olarak yoluna devam etmektedir" açıklaması yaptı.

Sanayinin devleri arasında Konya'dan 8 firma yer aldı

Konya Sanayi Odası Başkanı Mustafa Bükyöğün, "Konya'mız 12 organize sanayi bölgesi, 100'den fazla sanayi tesisi ve multi-ülverlerdeki üretim tesisleri ile ülkemizin sanayii üretimine güçlü katkı yapmaya devam ediyor. Konya, üretimdeki gücü ile Türkiye'nin önemli sanayi merkezlerinden biri haline gelmiş durumda. Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer alan firmamızın da bunun en büyük göstergesi" dedi. Sanayi devlerinin bulunduğu listede geçen yıl 7 firma yer alırken, bu yıl firma sayısını 8'e yükselttiğini belirten Mustafa Bükyöğün, "Konya Şeker, AYD Otomotiv, Eti Alüminyum, TÜMOSAN Motor, Panagro Tarım, Daxler Enerji, Enka Süt ve Ova U firmamızın ilk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında yer adı" dedi.

"Listedeki sanayicilerimizle gurur duyuyoruz"

Listede Mersin Tarsus Organize Sanayi Bölgesi'nden 12 firma yer aldı. Mersin Tarsus Organize Sanayi Bölgesi Yönetim Kurulu Başkanı Sabri Tekli, listede, Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları'nın 16'ncı, Yıldız Entegre Ağaç 27'nci, Hayat Kimya'nın 39'uncu, Memişoğlu Tarım Ürünleri'nin 197'nci, Armada Gıda'nın 301'inci, Teknopanel Çatı ve Cephe Çelik Boru'nun 324'üncü, ANKUT-SAN Antalya Kutu Sanayi Oluklu Mukava Kağıt'ın 361'inci, Gýyem Food Gıda 426'nci, Kalekim Kimyevi Maddeler'in 470'inci, Europag Tezöl Kağıt'ın 477'inci, Yılbor Boru Plastik'in 491'inci sırada yer aldığını belirtti.

Bifa Bisküvi Türkiye'nin 500 devleri arasında yer aldı

Listede Bifa Bisküvi'nin 358'inci sırada yer aldığını ifade eden Karaman Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Gökhan Alkan, "İstediğimiz listeden daha fazla şirketin listede dahil olması ve Karaman'ın üretim, potansiyelinin yükselmesi" dedi.

Armada Gıda Yönetim Kurulu Başkanı Fethi Kalıpçı Sözleşti: Yükselişin sürmesi gurur verici

Sirketimiz, Armada Gıda'nın katma değeri ve üretimden satışları odağında sayesinde ISO 500 listesinde yükselişini sürdürdü. 2022 yılında 347'nci sırada yer almıştık. 2023 yılı verileri göre ise ISO 500 listesinde 303'üncü sırada yükseldik. Bu başarılarımızı ihracat performansımızda ve kapasite artırma yatırımlarımızın payı çok büyük.

Durum Gıda Genel Müdürü Gülşin Arslan Hazar: Başarılarımız tesadüf değil

Makama ve İrmik sektörünün önde gelen üreticilerinden biri olarak bu yıl da ISO 500'ünde olmanın ve daha geçen yıl oramla daha yüksek bir basamakta bulunmaktan gurur duyuyoruz. Durum Gıda çatısı altında yıllık 180 bin ton imrık ve 160 bin ton makama üretim kapasitesinde çalışmakta bulunmaktan gurur duyuyoruz. Durum Gıda çatısı altında yıllık 180 bin ton imrık ve 160 bin ton makama üretim kapasitesinde çalışmakta bulunmaktan gurur duyuyoruz. Durum Gıda çatısı altında yıllık 180 bin ton imrık ve 160 bin ton makama üretim kapasitesinde çalışmakta bulunmaktan gurur duyuyoruz. Durum Gıda çatısı altında yıllık 180 bin ton imrık ve 160 bin ton makama üretim kapasitesinde çalışmakta bulunmaktan gurur duyuyoruz.

PANKOBİRİK Genel Başkanı Ramazan Erköyüncü: Listeye adını altın harflerle yazdırdı

Konya Şeker, sürekli büyüyen, gelişen hacmiyle, köklü tecrübesiyle, yüksek kaliteli ürünleri ve yenilikçi yaklaşımıyla listeye adını altın harflerle yazdırdı. 45 tesis ve yaklaşık 10 bin çalışan ile ekonomiyeye dev katkı sunmaya devam eden Konya Şeker, listede 52'nci sıraya başarısıyla taşındı. Bu başarı çiftçilerimize ve çalışanlarımıza hepimizin başarısıdır. Büyük Konya Şeker olarak çok öznel bir başarıdır.

Aves Enerji, Yağ ve Gıda San. Tic. Direktörü Muhammed İdin: Yerimizi sağladık

Firmamız, 2023 yılı verilerine göre ISO 500 listesinde 4 puan yükseltilmesiyle Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları arasında yerini sağlamlaştırdı. Balken yem hammaddesi olan soya protein konsantresi üretimi, bu yıl içinde tamamlanacak olan 20 milyon dolar maliyetli tesisi ile çok büyük Mersin'deki bu tesisi, günlük 300 ton kapasiteli ithalat azaltma potansiyeline sahip.

DEPREM GÖLGE DÜŞÜRDÜ İHRACAT %2.9 GERİLEDİ

Sanayi

enflasyona yenildi

ERDAL BAHCIVAN:
Yüksek enflasyonun hasarı da yüksek
İSO Başkanı Bahçivan, "Hangi göstereyi kullanırsak kullanalım, İSO 500'ün üretimden satışları, enflasyonun altında kaldı ve reel olarak geriledi" dedi. Bahçivan, yüksek enflasyonun sadece sanayiye değil topluma verdiği hasarı da büyük olduğunu söyledi.

490
2023'te kâr eden şirket - FAVÖK

85
Halka açık şirket sayısı

%22.5
İSO 500'de en büyük sektör olan ana metal ve makine imalatının payı

500
şirketin tam listesi sayfa 10-11'de

10
2023'te zarar eden şirket - FAVÖK

804 bin
Çalışan sayısı

2019
%41.4

2023
%51.7

KISA VADELİ MALİ BORÇLARIN TOPLAM MALİ BORÇLAR İÇİNDEKİ PAYI

TEMEL GÖSTERGELER

6.374.713
milyon TL
Üretimden satışlar

937.338
milyon TL
Faaliyet kârı

533.370
milyon TL
Finansman giderleri

1.175.064
milyon TL
Faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr

645.018
milyon TL
Vergi öncesi dönem kârı

95.1
milyar \$
İSO500'ün ihracatı

Nurdoğan ARSLAN ERGÜN

İstanbul Sanayi Odası (İSO), 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' Araştırması'nın 2023 yılı sonuçlarını açıkladı. Temel göstergeler, 6 Şubat depremlerini ve enflasyonun sanayi sektörünün üzerindeki etkisini yansıttı. İSO 500'ün üretimden satışları 6 trilyon 375 milyar TL oldu. 2022'de yüzde 119 artan üretimden satışlar, 2023'te yüzde 42.1 artarken reel olarak yüzde 13.8 geriledi. Listenin birincisi ise değişmedi ve 484 milyar liralık üretimden satışlarıyla Tüpraş oldu. Tüpraş'ı Ford Otomotiv ve Star Rafineri izledi. Bu yıl ilk defa, ilk 10'a Mercedes-Benz ve Gramaltın Kıymetli Madenler girdi. **s10-11-12**

Tüm küresel faktörlerin yanı sıra, 6 Şubat depremlerinin yarattığı darbe ve yüksek enflasyon, sanayi ve imalat sektörlerinin 2023 performansına gölge düşürdü. İSO 500'ün üretimden satışlarının artışı enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi.

349
İSO500'de diğer odalara kayıtlı şirket sayısı

Türkiye'nin en büyük ilk 10 kuruluşu

- 1 Tüpraş
- 2 Ford Otomotiv
- 3 Star Rafineri
- 4 İstanbul Altın Rafinerisi
- 5 Toyota Otomotiv
- 6 Oyak - Renault
- 7 Arçelik
- 8 Mercedes-Benz
- 9 Gramaltın Kıymetli Madenler
- 10 Ereğli Demir Çelik

Reel değişimler
TOPLAMBORÇLAR
%-3.0

ÖZKAYNAK
%109.2

DÖNEM KARI-ZARARI (VÖ)
%-19.3

FAVÖK
%-11.7

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU			
2023	2022	Kuruluşlar	Öretimden satışlar (Milyon TL)
1	1	TÜPRAŞ	461.198
2	3	Ford Otomotiv	238.014
3	2	Star Rafinerisi	226.774
4	4	İstanbul Altın Rafinerisi	142.530
5	7	Toyota Otomotiv	127.450
6	9	Oyak-Renault Otomobil	107.208
7	8	Arçelik	99.861
8	15	Mercedes-Benz Türk A.Ş.	94.285
9	44	Gramalın Kıymetli Mad	89.945
10	5	Evralp Demir ve Çelik	79.521
11	10	TOFAŞ	78.054
12	6	İskenderun Demir ve Çelik	78.859
13	16	Hyundai Assan Otomotiv	74.338
14	13	Çolakoğlu Metalurji	61.369
15	11	EDAŞ Elektrik Üretim	61.037
16	14	Türkiye Şişe ve Cam Fab.	56.510
17	30	TUSAŞ	53.183
18	12	Lydaş Çelik Enerji	54.554
19	20	Aeslan Elektronik	53.625
20	19	Vestel Beyaz Eya	51.201
21	17	Tosçelik Profil ve Sac	48.466
22	23	BŞH Ev Aletleri	46.373
23	21	Türkiye Petrolleri	46.281
24	18	Eren Enerji Elektrik	41.577
25	27	Ayvas	40.441
26	28	KARDEMİR Karabük	38.467
27	32	Yıldız Entegr.	38.025
28	47	Türk Traktör	38.002
29	22	Saan Polyester	36.474
30	25	PETKİM Petrokimya Holding	35.990
31	26	Boryelik	34.713
32	29	Sarkayın Elektrotik Bakır	34.055
33	40	Unilever	33.987
34	43	Eti Gıda	33.470
35	38	Vestel Elektronik	32.538
36	34	Er-Bakır	28.679
37	24	Enerjisa Enerji	28.411
38	37	Yücel Boru	28.041
39	51	Hayat Kimya	26.247
40	33	Eti Maden	26.173
41	52	Kastamonu Entegr. Ağaç	24.522
42	42	Toğra	24.294
43	60	Coca-Cola İçecek	24.028
44	55	Bosch	23.770
45	48	Kroman Çelik	23.581
46	39	Assan Alüminyum	23.537
47	73	OYAK Çimento	23.517
48	41	Kazan Soda Elektrik	23.282
49	42	İzmir Demir Çelik	23.036
50	65	BOKETSAV	22.472
51	72	Phillip Morris Türkin	20.754
52	63	Konya Şeker	20.601
53	61	Nadir Metal Rafinerisi	20.557
54	70	SÜTAS Süt Ürünleri	20.336
55	62	BİRSİA Bridgestone Sabunca	20.113
56	45	AKSA Alkatrik Kimya	19.970
57	100	Tosyal Demir Çelik	19.795
58	36	Yıldız Elektrik Enerji	19.745
59	67	Onkar Otomotiv	19.738
60	71	Semplici Gıda	19.307
61	53	AKS Alüminyum	18.635
62	126	MAN Türkiye	18.215
63	35	Atlas Enerji	17.965
64	46	Toray Turan	17.964
65	57	Borsasın Bireşim Boru	17.504
66	50	Baştaş Metalurji	17.484
67	85	Türkiye Şeker Fabrikaları	17.427
68	54	Tatmetal Çelik	16.895
69	56	Diker Demir Çelik	16.870
70	68	Petlas Lastik	16.621
71	-	-	-
72	116	Hidromek-Hidrolik	16.084
73	125	Merinos Halı	15.599
74	88	Baştaş Çelik	15.416
75	89	Erdemir Çelik Servisi	15.273
76	94	Gümgöğüş Su Ürünleri	15.226
77	77	Sarton Ambalaj	14.977
78	90	Abaloğlu Lezita Gıda	14.882
79	117	Abdi İbrahim İlaç	14.525
80	81	Bange Gıda	14.444
81	247	Same Deuts Fahr Traktör	14.441
82	86	Anil Çelik	14.438
83	83	Limac Çimento	14.319
84	102	Akçın Çimento	13.990
85	58	Tosyal Toyo Çelik	13.826
86	82	Modern Oluklu Mukavva	13.701
87	128	Astor Enerji	13.695
88	64	Modern Karton	13.665
89	107	Göktaş Pet ve Plastik Ambalaj	13.663
90	80	Eti Soda Üretim	13.637
91	105	HES Hacılar Elektrik	13.617
92	122	JTİ Tütün Ürünleri	13.586
93	66	Abaloğlu Yağ	13.525
94	76	İpruzak	13.417
95	49	MMK Metalurji	13.348
96	98	Yeşilbuğ Demir Çelik	13.297
97	151	Netmet Gıda	13.273
98	103	Kayseri Şeker Fabrikası	13.146
99	106	Çay İşletmeleri	13.116
100	111	MEYPA Bıyıklar	13.075
101	78	Ataşak Çelik	13.067
102	75	Yazıcı Demir Çelik	13.043
103	104	Doğuş Çay	12.710
104	135	Cargill Tarım	12.613
105	113	Daikin İstina ve Soğutma	12.554
106	84	Ravago Petrokimya	12.483
107	67	Kaptan Demir Çelik	12.402
108	83	Baştaş Açık Gıda	12.401
109	120	Bosch Termoteknik	12.105
110	124	Kardemir Çelik	12.094
111	244	Tersan Termoteknik	12.041
112	132	Yazıcı Otomotiv	11.990
113	281	Çelikler Seyitömer Elektrik	11.933
114	159	Şölen Çikolata	11.683
115	150	Çimko Çimento	11.599
116	108	Hıncıllık Kahve	11.514
117	104	Turan Tweller	11.478
118	92	Kooser Çelik	11.475
119	-	-	-
120	148	Autoliv Çankoc Otomotiv	11.428
121	145	Goodyear Lastikleri	11.287
122	400	Et ve Süt Kuruma	11.031
123	189	Gedik Tavukçuluk	10.948
124	152	Altınak Gıda	10.944
125	144	Özmar Kablo	10.877

ISO 500'ÜN İHRACATI DA Sanayi enflasyona yenildi

Tüm küresel faktörlerin yanı sıra, 6 Şubat depremlerinin yarattığı darbe ve yüksek enflasyon, **sanayi** ve imalat sektörlerinin 2023 performansına gölge düşürdü. **ISO 500**'ün 2023 sonuçlarına göre, **sanayi** sektörü yüzde 0,8, imalat **sanayi** de yüzde 1,6 büyümeye ile genel ekonomik göstergelerin gerisinde kaldı. **ISO 500**'ün üretimden satışlarının artışı, enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi. Geçen yıl **sanayi** sektörünün ihracatı ise yüzde 2,9 düştü.

Nurdoğan A. ERGÜN
nurdogan.arslan@dunya.com

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından hazırlanan, **sanayi** sektörlerinin devlerini belirleyen ve 1968'den bu yana aralıklarla açıklanan **Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu** Araştırması'nın 2023 yılı sonuçları açıklandı. **ISO 500** araştırmasına göre, üretimden satışlarda en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla yine Tüpraş oldu. Tüpraş'ın 238 milyar liralık üretimden satışlarıyla Ford Otomotiv takip ederken, üçüncü sırada yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafinerisi yer aldı. **ISO 500**'ün ilk 10'unda yer alan şirketlerde 2022 yılına göre iki değişiklik oldu. Geçen yıl ilk 10'da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramalın Kıymetli Madenler ilk 10'a yükseldi.

Mali borçlar 2 trilyon TL'ye çıktı
ISO 500'de mali borçlar yüzde 54 artışla 1,3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıktı. Diğer borçlarda ise yüzde 66'ya yakın bir artışla 1,2 trilyon liradan yine 2 trilyon liraya yükseldi söz konusu. Enflasyon düzeltmesinin yalnızca paralanı olmayan kıymetlere ulaşmasını nedeniyle mali borçlar hiç etkilenmeyen diğer borçlardaki etki ise yüzde 1,6 ile sınırlı kaldı. 2023'te de diğer borçların mali borçlar daha hızlı arttı. Vade yapıları incelendiğinde ise kısa vadeli mali borçlardaki artış yüzde 53 ile uzun vadeli mali borçlardaki yüzde 56'lık artışın altında kaldı.

Halka açık şirket sayısı 85 oldu
Son yıllarda **sanayi** kuruluşlarında nitelikli finansmana erişim bağlamında hisselerini halka açma seçeneğini kullananra eğilimi **ISO 500** kuruluşlarının da yansıttı. **ISO 500** içinde halka açık kuruluşların sayısı 2017-2021 döneminde 65-69 bandında iken 2022'de 8 adet, 2023'te 12 adet artarak 85'e yükseldi. Böylece **ISO 500** içinde halka açık kuruluş sayısı bugüne kadarki en yüksek düzeyine ulaştı.

Yabancı sermayenin payı artıştı
ISO 500 içinde yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısında 2010'lu yıllar ile birlikte gözlenen artış eğilimi, 2023 yılında tersine döndü. Söz konusu yılda yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 8 adet artarak 116'ya yükseldi. Yabancı sermaye paylı kuruluşlar 2020, 2021 ve 2022 yıllarındaki gerilemeyi düşüştü. 2023 yılında ise 50'deki yabancı sermaye paylı kuruluş sayısı ise 13 oldu.

Ar-Ge yatırımında gıda lider
ISO 500'deki firmaların AR-GE harcamaları, önceki yıla göre yüzde 87,5 artarak 30,6 milyar TL oldu. Bu rakam, 2022'de 16,3 milyar TL idi. Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısı 2022'de 260 iken 2023'te 265'e yükseldi. Söz konusu 265 kuruluşun sektörler dağılımına bakıldığında, 39 firma ile gıda ürünlerinin imalatı 2022'de olduğu gibi yine en üst sırada yer aldı. Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısı 2022'de 260 iken 2023'te 265'e yükseldi. Söz konusu 265 kuruluşun sektörler dağılımına bakıldığında, 39 firma ile gıda ürünlerinin imalatı 2022'de olduğu gibi yine en üst sırada yer aldı. Ar-Ge harcaması yapan kuruluş sayısı 2022'de 260 iken 2023'te 265'e yükseldi. Söz konusu 265 kuruluşun sektörler dağılımına bakıldığında, 39 firma ile gıda ürünlerinin imalatı 2022'de olduğu gibi yine en üst sırada yer aldı.

2023'te ISO 500'ün faaliyetleri
2023'te **ISO 500**'ün faaliyetleri 39,7 milyar artarak 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyetleri karşılık oranı, 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e geriledi. Bir diğer karşılık göstergesi olan **fa, amortisman ve vergi öncesi** için yüzde 45,5 artışla 808 milyar liradan 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda FAVÖK karşılık oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4'ten yüzde 15,7'ye çıktı. Vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre 2022 yılında kar eden kuruluş sayısı 442 iken, bu sayı 2023 yılında 404'e indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi. 2018'den bu yana en yüksek sayıya ulaştı.

Reel olarak yüzde 13,8 geriledi
Araştırmadaki temel göstergelere bakıldığında ise hem küresel pazarlardaki jeopolitik riskler ve daralma hem de 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin **sanayi** üzerindeki olumsuz etkisi hissedildi. **Sanayinin** performansındaki en belirleyici etken ise yüksek enflasyon oldu. **ISO 500**'de üretimden satışlar 2023 yılında 6,8 trilyon 375 milyar TL olurken yıllık artış hızı yüzde 42,1 artmış oldu. 2022 yılında ise üretimden satışların artış hızı yüzde 11,9 olarak açıklanmıştı. Tüketici enflasyonu ile arındırıldığında üretimden satışlar reel olarak yüzde 13,8 geriledi. Yani 2023 yılında **ISO 500**'ün üretimden satışları artış oranı enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi. **ISO 500**'deki vergi öncesi kar ve zarar toplamı yüzde 32,9 artarak 485 milyar liradan 645 milyar liraya yükseldi. Ancak satış karşılığı oranının 0,7 puan düşüşle yüzde 9,3'ten yüzde 8,6'ya inmesi dikkat çekti. Tüm kar büyüklüklerindeki artışlar, 2023 yılı enflasyonunun altında kalırken, bu da reel olarak gerilemeye işaret etti.

2023'te sanayi ihracatı düştü
ISO 500 sonuçlarını yorumlayan **Metin Başbakan**, üretimden satışlardaki büyümenin 2022'de yüzde 11,9 iken, 2023'te yüzde 4,2'ye gerilediğini nedenlerini şöyle açıkladı: "Küresel talep, 6 Şu-

BÜYÜMESİ DE GERİLEDİ

bat'ta ardi arcdna yaşanan deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim olarak yorumlandı. "Üretimden net satışlardaki asıl dramatik görülmüşü reel değişimlerde görüyoruz" diyen Bahçıvan, "Hangi göstergeyi kullanırsak kullanalım, 2023 yılında ISO 500'ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi" diye devam etti. Zorlu kırsel rekabet koşullarının etkisiyle ISO 500'ün ihracatının 2022 yılına göre yüzde 2,9 düşüşü ile 95,1 milyar dolara gerilediğini kaydeden Bahçıvan, "2023 yılında yazılıyan kırsel büyüme dinamiklerine rağmen ülkeyi zincirleyen birtde 5 oranında artarak 255,4 milyar dolara ulaştı. Aynı yılda Türkiye sanayi ihracatı ise birtde 2 düşüşü 245,6 milyar dolara geriledi" açıklamasını yaptı.

Yüksek enflasyonun hasarı da yüksek

2022 yılında ekonomide rasyoneliteden kopuş ve ekonomik uygulamalardaki 'gel-git'lerin ekonomide yarattığı tahribatın çok konusulduğuna işaret eden Erdal Bahçıvan, "ISO 500'ün 2023 sonuçlarını bir anlamda 'finansal istikrardan uzaklaşmanın ilk etkisinin yüksek enflasyon olacağı, enflasyonist bir büyüme yapısının da nitelikli ve sürdürülebilir olamayacağı" gerçeğini gösteren mikro bir laboratuvar olarak görmeliyiz. Artık hepimiz biliyoruz ki yüksek enflasyon şirket bilançolarında, geçici bir illüzyon yaratıyor. Zaman geçtikçe gerçekleri yüzleştiriyor. ISO 500'ün temel göstergelerinin birze seğıldiği de. Bizim reel sektöre olarak yaşadıklarımız bir yana, yüksek enflasyonun kamu maliyesi, mali dünya ve hesisinden de önemli topluma yarattığı hasar olduğı gerçeği. Çünkü enflasyon sadece ekonomik bir hasar değil, sosyolojik, psikolojik ve en önemlisi ahlaki, etik bir etki de yaratıyor" diye konuştu.

Karın yarınsından fazlası finansman gideri

Geçen yılın en çarpıcı gelişmelerinden biri de uzun yıllardır ilk kez ortaya çıkan net kambiyo zararı oldu. Erdal Bahçıvan, "Buna karşılık kamnio gibi işlemler haricindeki diğer gelirlerden elde edilen net kar, 282 milyar liraya çararak kur zararını fazlasıyla telafi etti. Bu sayede toplam faaliyet dışı gelirlerin net satışlara oranı yüzde 2,1'den yüzde 3,6'ya çıktı" dedi. Bu noktada, söz konusu gelirler içerisinde faiz, temennü, iştirak, menkul kıymet, duran varlık satışı, komisyon gibi kalemler yer alıyor. ISO 500'ün finansman giderleri de 2023'te yüzde 92,5 artarak 277 milyar liradan 533 milyar liraya yükseldi. Finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten yüzde 56,9'a çıktı. Bahçıvan, "Son 12 yıllık ortalamamız yüzde 57 olduğu düşünülürse, yıllardan beri hep işaret ettiğimiz üzere finansman giderleri elde ettiği karın yarınsından fazlasını finansman giderlerine ayırması devam ediyor" dedi.

Enflasyon düzeltmesi özkaynakların payını artırdı

Enflasyon düzeltmesi sonrası 2023 verilerine bakıldığında, ISO 500'ün aktif toplamı yüzde 126 artarak 3,9 trilyon liradan 8,8 trilyon liraya yükseldi. Bu artışın 2,9 trilyona yakın kısmı enflasyon düzeltmesinden kaynaklandı. Duran varlıklar yüzde 242 artarak 1,4 trilyon liradan 4,7 trilyon liraya ulaştı. Bu artışın 2,7 trilyonluk kısmı enflasyon düzeltmesine bağı olarak gerçekleşti. Dönen varlıklardaki artış ise yüzde 63 ile çok daha düşük kaldı ve enflasyon düzeltmesi bu kalemede sadece 173 milyar liralık katkı yaptı. Özkaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle yüzde 245 artarak 1,4 trilyon liradan 4,8 trilyon liraya çıktı. Bu kalemede enflasyon düzeltmesinin etkisi 2,8 trilyon ile oldukça yüksek.

ISO BAŞKANI ERDAL BAŐI VAN: Oyunun ortasında kural değiştirilmez

ISO 500'ün 2023 sonuçlarını ve dış ekonomik konjonktüre bağı olarak 'birtar karamas' olarak nitelendiren ISO Başkanı Erdal Bahçıvan, "Cabamız ve mücademiz üretim ekonomisinin önemini öne çıkarmak. Böylece üretime verilen desteğin nitelikli bir konuma gelmesini sağlayarak bu gücü daha rekabet

edebilir boyuta taşımak için. Sanayimizin elini gücünderecek yapısal ve kalıcı reformlar için harekete geçmeliyiz. Sanayide teşvik vadiyle geçmiş yıllarda verilenler in değiştirilmesi tahribat yaratır. Teşviklerin elde edilen haklar yüzünde değiştirilmemesi, oyunun ortasında kural değiştirilmez" dedi.

4.8 trilyon TL

Enflasyon düzeltmesi sonrası özkaynakların toplamı

2 trilyon TL

ISO 500'de 2023 mali borar

30.6 milyon TL

ISO 500'de yer alan şirketlerin 2023'teki Ar-Ge harcamaları.

% 56

Uzun vadeli mali borardaki artış oranı

85 adet

ISO 500'de halka açık kuruluş sayısı

116 adet

ISO 500'deki yabancı sermayeli kuruluş sayısı

404 adet

Kâr eden kuruluş sayısı

96 adet

Zarar eden kuruluş sayısı

İlk 50 kuruluşun payı yüzde 51.2 oldu

ISO 500 kapsamında kuruluşların ağırıklı olarak görölebilmek amacıyla kuruluşlar büyüklüğüne sıralanmasında göre 50'lik gruplara ayrıldı ve bu 50'lik grupların seçilmiş temsil ekonomik büyüklüklerindeki payları hesaplandı. Buna göre, ilk 50'de yer alan kuruluşların toplam üretimden satışları içinde

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU

2023	2022	Kuruluşlar	Üretimden satışlar (Milyon TL)	2023	2022	Kuruluşlar	Üretimden satışlar (Milyon TL)
251	234	Çamsan Entegre Ağaç	5.800	376	285	Ösar Metal	3.973
252	189	Çamdan Kredi Tedarik ve Üretim	5.774	377	302	CFN Kimya	3.971
253	290	Teknorot Otomotiv Ürünleri	5.769	378	411	World Medicine İlaç	3.969
254	418	Koluman Otomotiv Endüstri	5.767	380	225	Mem Tekstil	3.952
255	282	Kansai Alkan Boya	5.745	381	-	Durdanel Önemli Gıda	3.945
256	214	Elita Gıda	5.721	382	399	Beşler Makarna Un	3.941
257	111	Asacilia Maden İşletmeleri	5.729	383	456	Borsan Kablo Elektrik	3.938
258	240	Gazi Metal Mamulleri	5.724	384	467	Kozlu Gıda	3.924
259	262	Sanko Enerji	5.712	385	-	Nuh Beton	3.920
260	327	ABY Plastik	5.673	386	320	Kangal Termik Santral	3.903
261	215	Şirel Tekstil	5.644	387	-	Ercunt Traktör	3.882
262	146	İzdemir Enerji Elektrik	5.632	388	-	Vergo Enerji Sistemleri	3.845
263	275	Akdeniz Chemson Kimya	5.603	389	194	Kipa Kağıt Sanayi	3.842
264	307	Başta Traktör	5.594	390	236	Trinox Metal	3.794
265	260	Kent Gıda Maddeleri	5.572	391	496	Pelican Kurum Boya	3.774
266	236	Sarıy Döküm	5.566	392	441	Teksan Enerjite Elektrik	3.770
267	303	Bupiliç Entegre Gıda	5.556	393	408	Tekstür Süt Mamülleri	3.767
268	349	Net Haddacilik	5.525	394	276	Şirketlili Menuscat	3.766
269	359	Lidersan Sağlık	5.501	395	340	ADM Besin ve Tarım	3.761
270	177	Korteks Menuscat	5.501	396	435	Şık Makas Giyim	3.759
271	355	Bayer Türk Kimya	5.490	397	415	oktaş Güller Bölgesi Çimento	3.740
272	111	Türkan Kredi Süt Ürünleri	5.471	398	339	Serim Dışamalı Tüketim	3.721
273	258	Net Sa Metal	5.468	399	463	Türkiye Rağı Sistem	3.720
274	333	Bellona Mobilya	5.467	400	436	Leşradn Elektrik Sanayi A.Ő.	3.709
275	274	Yayla Agro Gıda	5.447	401	-	Kula Yağ ve Emek Yem	3.701
276	383	Emas Makina Sanayi	5.433	402	292	Düze Cam	3.698
277	335	Doğunlar Mobilya	5.388	403	318	Primepac Kimya	3.695
278	459	Öl Tarım	5.388	404	-	Sektör Endüstri Kurumu	3.682
279	253	Ege Profil	5.386	405	444	Ferro Döküm	3.682
280	307	Asacilia Alüminyum	5.382	406	373	Boyaçlık Metal	3.651
281	367	Yörüköğü Süt ve Ürünleri	5.348	407	385	Samet Kalıp ve Madeni Eya	3.611
282	-	Smart Güneş Enerjisi	5.301	408	-	-	-
283	278	Hastavak Gıda Taram	5.277	409	-	-	-
284	238	Savola Gıda	5.271	410	389	Kalibro Boru	3.575
285	213	Çayırözü Boru	5.246	411	376	Termo Teknik	3.575
286	267	Kronoppan Orman Ürünleri	5.231	412	481	Yıldız Radikör	3.570
287	206	Teknik Plastik Ürünleri	5.226	413	425	Erdem Soft Tekstil A.Ő.	3.566
288	305	Aydın Kuruyemiş	5.210	414	479	Yıldız İşekçer Türk	3.565
289	474	İSS Hazır Yemek	5.197	415	401	Dinse Gıda	3.557
290	255	Eksun Gıda Taram	5.194	416	332	İmbar Madencilik	3.554
291	-	-	-	417	480	Öztraykiler Madeni Eya	3.540
292	-	-	-	418	-	-	-
293	-	-	-	419	419	Form Sünger	3.506
294	323	Leoni Kablo	5.096	420	462	Ulusoy Elektrik	3.480
295	295	Sampa Otomotiv	5.083	421	402	Netol Salihi Vıda ve Cvata	3.477
296	-	-	-	422	498	Çekok Gıda	3.473
297	284	Pamukkale Kablo	5.068	423	-	-	-
298	277	CMS Jant Sanayi	5.050	424	-	-	-
299	311	As Çimento	5.049	425	-	-	-
300	338	Çemisa Nipaşta	5.011	426	328	Göymen Food Gıda	3.430
301	347	Arnasda Gıda	4.983	427	257	Kişaş Manzyeit	3.413
302	429	Sanmar Denizcilik Makina	4.982	428	-	-	-
303	256	Tuğay Gıda	4.976	429	406	Santa Farma İlaç	3.406
304	201	Mutlu Akı	4.951	430	296	Gömlük Gübre	3.403
305	322	Panagro Taram	4.931	431	321	Mendeser Tekstil	3.396
306	330	Teknopanel Çatı	4.925	432	354	Koç Polyester	3.392
307	311	As Çimento	4.925	433	490	Agrobest Grup Taram	3.391
308	348	Tonya Boşhoku	4.896	434	443	Atom Kablo	3.387
309	283	Yonca Gıda	4.885	435	-	-	-
310	280	Vitra Karo	4.884	436	421	Unel Kabloolar	3.383
311	208	Zorlu Doğal Elektrik	4.856	437	402	Ulağ Gıda Un	3.383
312	403	Töşelik Spiral Boru	4.832	438	412	Essel Salişöz	3.378
313	191	Umr Basım	4.812	439	477	As Ofte Demizlik Yumurta	3.378
314	271	Bati Kipa Kağıt	4.791	440	304	Çalış Deniz Tekstil	3.377
315	325	Ösler Turşu ve Mayasçılık	4.787	441	-	-	-
316	237	Sarıbağ Metal	4.769	442	-	-	-
317	264	Gıda Granite Hayaı Yapı	4.769	443	420	Ortaoğlu Rulman	3.349
318	319	Maxton Janta Jant	4.762	444	471	Alp Havacılık	3.347
319	342	Akyem Adana Yem	4.743	445	-	-	-
320	334	Durmazlar Makina	4.742	446	395	ÇİMTAŐ Çelik	3.304
321	414	Ataşay Kimya	4.731	447	-	-	-
322	403	İlba Basınçlı Döküm	4.703	448	457	Bak Ambalaj	3.289
323	417	Cevher Jant Sanayi	4.691	449	427	Erak Yem	3.284
324	452	Erciyas Çelik Boru	4.683	450	-	-	-
325	-	-	-	451	428	Burtelek Tekstil	3.287
326	396	Yavuzkan Hazel Gıda	4.652	452	-	-	-
327	336	Ünitesek Tekstil Gıda	4.649	453	463	Batısok Soka Çimento	3.239
328	357	Traķya Döküm	4.634	454	493	Durum Gıda	3.234
329	390	Murat Ticaret Kablo	4.630	455	482	Torum Metal A.Ő.	3.220
330	290	Öfya Yem Gıda	4.627	456	-	-	-
331	299	Yıldız Akı	4.621	457	-	-	-
332	326	Nuh'un Ankara Makarnası	4.600	458	379	Panyağ Gıda San. Tic. A.Ő.	3.210
333	-	-	-	459	361	Enka Süt ve Gıda Mamülleri	3.209
334	394	Apkale Çimento	4.599	460	399	Aster Tekstil	3.199
335	210	Suddik Kardeşler Haddacilik	4.584	461	467	Desay Gıda	3.182
336	458	Hitachi Astemo Turkey Oto.	4.567	462	-	-	-
337	416	Kaınal Gıda	4.534	463	409	Ova Un Fabrikası A.Ő.	3.175
338	405	İz Gıda Sanayi	4.494	464	269	Eksim Enerji A.Ő.	3.175
339	390	Kalde Klima Orta Basınç	4.484	465	473	Mikropor Makina	3.174
340	381	Sun Tekstil	4.464	466	380	Vatan Plastik	3.169
341	392	Teşek Diğ Ticaret	4.456	467	-	-	-
342	387	Seynalar Gıda Maddeleri	4.422	468	426	Akocent İleri Kimyasal	3.151
343	423	Tadım Gıda Maddeleri	4.379	469	470	Hattat Traktör	3.145
344	301	Çınar Boru Profil	4.373	470	-	-	-
345	448	Beyoğlu Gestap Şaşı	4.365	471	393	Tevepan MDF Levha	3.136
346	404	Tirsen Kardan	4.364	472	-	-	-
347	242	Birsen Yapı Ürünleri	4.352	473	468	Erkunt Sanayi	3.121
348	401	Dowkasa İleri Kompozit	4.309	474	-	-	-
349	341	Er Yem Gıda Taram Ürünleri	4.297	475	371	Bakart Çelik Kord	3.098
350	263	Abdoğulları Plastik	4.285	476	431	Europap Tezül Kağıt	3.084
351	298	Turknaş Polyester Reçine	4.283	477	-	-	-
352	377	Elif Plastik Ambalaj	4.278	478	464	Başkan Deniz Konfeksiyon	3.070
353	398	Boyaçlık Gestap Şaşı	4.226	479	407	Tufan Endüstri Demir Çelik	3.060
354	346	Ağr Haddacilik	4.210	480	494	Sarıoğlu Hidrolik Makina	3.050
355	362	Ör-Ka Lastik ve Kauçuk	4.195	481	494	Lider Petfood Yem	3.044
356	293	Çınar Jant	4.177	482	-	-	-
357	337	Çamsan Ordu Ağaç	4.176	483	270	Hattaş Ticaret	3.042
358	352	Bışa Bisküvü	4.164	484	394	Nikel Paslanmaz Çelik	3.041
359	378	Femağ Metal	4.158	485	394	ERBOSAN Erciyas Boru	3.036
360	288	Mar Entegre	4.157	486	476	Çağ Çelik Demir	3.034
361	288	ANKUTSAN	4.144	487	442	Sapro Temizlik Ürünleri	3.030
362	397	Akkım Yapı	4.143	488	-	-	-
363	296	ÇEMTAŐ Çelik Makina	4.133	489	-	-	-
364	369	Yorğasac Cam	4.122	490	461	Yıldırım Boru Plastik Petrol	3.028
365	239	Süper Film Ambalaj	4.115	491	-	-	-
366	310	Sun Chemical Matbaa	4.110	492	-	-	-
367	310	Zorlutok Tekstil	4.096	493	424	Ege Endüstri ve Ticaret	3.023
368	377	Çelik Menuscat	4.096	494	-	-	-
369	422	Konveyör Beyaz Eya	4.081	495	-	-	-
370	272	BASF Türk Kimya	4.055	496	-	-	-
371	445	Alabağolu Balk ve Gıda	4.051	497	-	-	-
372	391	Kervan Gıda	4.002	498	-	-	-
373</							

İSO 500'ün 2023 yılındaki üretimden satışları yüzde 42.1 artışla 6.4 trilyon lira oldu

Sanayici faizden kazandı

Sanayi devlerinin faaliyet kârı yüzde 40 artışla 937 milyar lira olurken faizi de içeren üretim faaliyeti dışı gelirler yüzde 140 artışla 267 milyar liraya yükseldi.

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) 56. kez açıkladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu (İSO 500)" araştırmasının 2023 sonuçları, sanayicinin kârlılık, ihracat ve finansal gideleri konusunda sorun yaşadığını, buna karşın üretim faaliyeti dışı gelirlerin yeniden hızlandığını gösterdi.

İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**'ın açıkladığı verilere göre İSO 500'ün 2023'deki üretimden satışları, 2022'ye kıyasla yüzde 42.1 artışla 6 trilyon 375 milyar liraya yükseldi. TÜFE'yle kıyaslanarak elde reel değişim ise yüzde 13.8 düşüş şeklinde oluştu. İhracat da yüzde 2.9 düşüyle 95.1 milyar dolarda kaldı. Yine 2023'te,

faaliyet kârı yüzde 39.7 artışla 937.3 milyar lira, net dönem kârı yüzde 32.9 artışla 645 milyar liraya çıktı. Buna karşın faaliyet kârlılığı oranı yüzde 12.8'den yüzde 12.5, satış kârlılığı oranı yüzde 9.3'ten yüzde

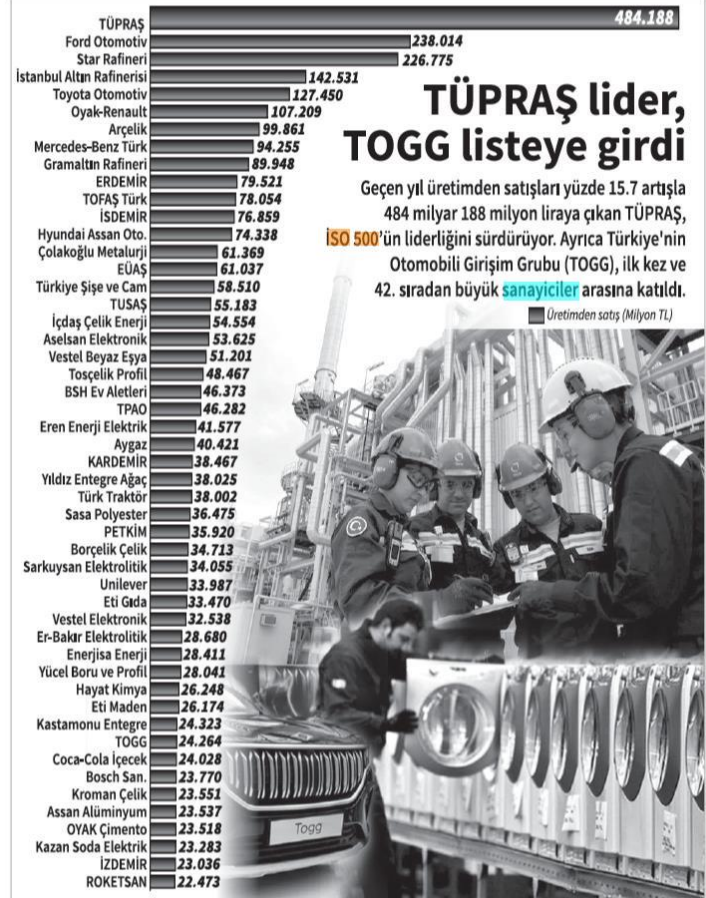
8.6'ya düştü. Bahçivan bu konuda "Kârlardaki artışlar enflasyonun altında kaldı. Bu reel olarak gerilmeye işaret ediyor" dedi. İSO 500'ün finansman giderleri yüzde 92.5 artışla 533.4 milyar liraya çıkarken bu giderlerin faaliyet kârına oranı da yüzde 41.3'ten yüzde 56.9'a yükseldi.

Bunlara karşın geçmiş yıllarda sanayicilerle ilgili temel eleştiri konularından biri olan, 2022'de iş kısmen normal sınırlara çekilen üretim faaliyeti dışı net gelirler yeniden hızlandı ve yüzde 140.3 artışla 266.6 milyar liraya yükseldi. Bu tür gelirlerin net satışlara oranı da yüzde 2.1'den yüzde 3.6'ya çıkarken sorular üzerine Bahçivan, artışla ilgili Haziran 2023'ten sonra yükselen faizlerin de etkili olduğuna dikkat çekti. Öte yandan "döviz" in yönetilmesiyle elde edilen net kambiyo geliri ise uzun zaman sonra ilk kez 15.9 milyar lira zarar ettirdi. Bu zarara 2023'ün ikinci yarısındaki kur hareketliliğinin yol açtığını belirten Bahçivan, sanayicinin ise döviz riskini yönetmeyi yeterince önemsemediğini vurguladı.

'Teknoloji' sevindirdi

Öte yandan Bahçivan, 2023 verilerinin sanayinin teknolojik dönüşümü için umut verici olduğunu söyledi. Bahçivan şöyle devam etti: "2022'ye göre geçen yıl, yüksek ve orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sektörlerin toplam katma değer içindeki payını 4 puan artırması sanayimizin teknolojik dönüşümü adına umut verici." Araştırmaya göre "Orta-yüksek" in payı yüzde 27.2'den yüzde 30.3, "yüksek" in payı yüzde 6.2'den yüzde 7.1'e ulaştı.

• Ekonomi Servisi

TÜPRAŞ lider, TOGG listeye girdi

Geçen yıl üretimden satışları yüzde 15.7 artışla 484 milyar 188 milyon liraya çıkan TÜPRAŞ, İSO 500'ün liderliğini sürdürüyor. Ayrıca Türkiye'nin Otomobil Girişim Grubu (TOGG), ilk kez ve 42. sıradan büyük sanayiciler arasına katıldı.

Üretimden satış (Milyon TL)

İŞÇİDE MİNİ YÜKSELİŞ

İSO 500'ün toplam istihdamı, 2023 yılında 2022'ye kıyasla yüzde 1.9 artışla 803 bin 551 kişiye yükseldi. Ödenen ücret ve maaşların büyüklüğü ise emeklilikte yaşa takılanlara (EYT) yapılan tek seferlik ödemelerin de etkisiyle yüzde 119.6 artışla 425.9 milyar liraya çıktı. Bahçivan, bu yıl sanayideki istihdamda önemli bir sorun beklemediklerini belirtti.

'SAĞLIKLI İNİŞ HERKES İÇİN İYİ'

GÜNCEL konularda değerlendirmeler yapan İSO Başkanı Bahçivan, yeni ekonomi politikalarının birinci yılında Türkiye'nin önemli bir yol aldığını, CDS'lere (kredi riski) bakıldığında ülkenin ateşinin düştüğünün görüldüğünü, kaynak girişinin olumlu etkilendiğini görüldüğünü belirtti.

Bu noktada artık yapısal reformalara geçilmesi gerektiğini vurgulayan Bahçivan, "Bu açıdan

istihdamın ve buna bağlı olarak eğitimin planlanması büyük önem taşıyor." Bu noktada orta vadeli programın (OVP) tadil edilmesini isteyen Bahçivan, Türkiye'nin büyüme performansına ilişkin olarak şu uyarıyı yaptı: "Büyüme hedeflerini revize etmeliyiz. Ekonomide iniş olacak ve sağlıklı iniş herkes için daha iyi. Yoksa çacıkma riskimiz olur."

Türkiye'nin **sanayi** devleri belli oldu

ISO 500 Araştırması'na göre, TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 484.2 milyar lirayla en büyük **sanayi** kuruluşu oldu. Tüpraş'ı, 238 milyar TL ile Ford Otomotiv, 227 milyar TL ile de Star Rafineri izledi.

EKONOMİ SERVİSİ

Istanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından hazırlanan, **sanayi** sektörlerinin devlerini belirleyen ve 1968'den bu yana aralıksız olarak açıklanan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' Araştırması'nın 2023 yılı sonuçları kamuoyu ile paylaşıldı. ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklanan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' Araştırması'nda 2023 yılında üretimden satışlara göre en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Bu kuruluş uzun yıllardır sürdürdüğü liderliğini 2023 yılında da korudu. 2023 yılında üretimden satışlara göre ikinci büyük kuruluş 238 milyar lira ile Ford Otomotiv oldu. Üçüncü sırada ise yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı. **ISO 500**'ün ilk 10'unda yer alan şirketlerde 2022 yılına göre iki değişiklik oldu. Geçen yıl ilk 10'da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramaltın Kıymetli Madenler ilk 10'a yükseldi.

ISO 500'de üretimden satışların 2023 yılında yüzde

42,1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını ifade eden **Erdal Bahçivan**, "2021 ve 2022 yıllarına göre zayıf bir performansa işaret eden bu artışın 2022 yılının sonundan itibaren geldiğini tahmin etmek zor değildi. Üretimden satışlarda büyüme bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023 yılında yüzde 42,1'e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardi ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı. Hangi göstergesi kullanırsak kullanalım, 2023 yılında **ISO 500**'ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme

gösterdi" dedi. Zorlu küresel rekabet koşullarının etkisiyle **ISO 500**'ün ihracatının 2022 yılına göre yüzde 2,9 düşüş ile 95,1 milyar dolara gerilediğini kaydeden Bahçivan, "2023 yılında zayıflayan küresel büyüme dinamiklerine rağmen ülkemizin ihracatı binde 5 oranında artarak 255,4 milyar dolara ulaşmıştı. Aynı yılda Türkiye **sanayi** ihracatı ise binde 2 düşüşle 245,6 milyar dolara gerilemişti. 2023 yılında **ISO 500** ve genel olarak Türkiye **sanayi** sektörü, ihracat pazarlarındaki durgunluktan olumsuz etkilendi." diye konuştu.

2023 yılında **ISO 500**'ün satışlarının yanı sıra karlılıklarının da zayıf kaldığını dile getiren **Erdal Bahçivan**, sözlerini şöyle sürdürdü: "2023'te

Halka açık şirket sayısı 85'e çıktı

BAHÇIVAN, "**ISO 500** içinde halka açık kuruluşların sayısı 2017-2021 döneminde 65-69 bandında seyrettikten sonra 2022'de 8 adet, 2023'te 12 adet artarak 85'e yükseldi. Böylece **ISO 500** içinde halka açık kuruluş sayısı bugüne kadarki en yüksek düzeyine ulaştı. **Sanayi** şirketlerimizin halka açılmaya dönük ilgisinin 2024'te de sürdürdüğünü görüyoruz" dedi.

ISO 500'ün faaliyet karı yüzde 39,7 artarak; 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyet karlılığı oranı, 0,3 puan düşüşle yüzde 12,8'den yüzde 12,5'e geriledi. **ISO 500** kuruluşlarının bir diğer karlılık göstergesi olan faiz, amortisman ve vergi öncesi karı yüzde 45,5 artışla 808 milyar liradan 1 trilyon 175 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda FAVÖK karlılığı oranı 0,3 puan artışla yüzde 15,4'ten yüzde 15,7'ye çıktı. Son olarak, **ISO 500**'deki vergi öncesi kar ve zarar toplamının yüzde 32,9 artarak 485 milyar liradan 645 milyar liraya yükseldiğini görüyoruz. Ancak satış karlılığı oranının 0,7 puan düşüşle yüzde 9,3'ten yüzde 8,6'ya inmesi dikkat çekiyor. Tüm kar bü-

yüklüklerindeki artışlar, 2023 yılı enflasyonunun altında kalırken, bu da reel olarak gerilemeye işaret etti. **ISO 500**'de vergi öncesi dönem kar ve zarar büyüklüğüne göre 2022 yılında kar eden kuruluş sayısı 442 iken, bu sayı 2023 yılında 404'e indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi. Bu sayı, 2018 sonrasındaki en yüksek değer olarak tespit edildi."

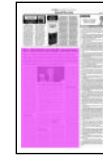
ISO 500'ün finansman giderlerinin de 2023'te yüzde 92,5 artarak 277 milyar liradan 533 milyar liraya yükseldiğini dile getiren **Erdal Bahçivan**, "Böylece finansman giderlerinin faaliyet karına oranı 15,6 puan artışla yüzde 41,3'ten yüzde 56,9'a çıkmış durumda" dedi.

İlk 500'e giren **sanayi** kuruluşları açıklandı

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) hazırladığı Türkiye'nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu 2023 Araştırması'na göre, Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ), üretimden satışlarda 484,2 milyar lirayla en büyük **sanayi** kuruluşu olma ünvanını korudu. **İSO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, düzenlediği basın toplantısında, **İSO**'nun Türkiye'nin 500 Büyük **Sanayi** Kuruluşu araştırmasının sonuçlarını açıkladı. 2022'de üçüncü sırada olan Ford Otomotiv 238 milyar lirayla ikinciliğe yükseldi.

Geçen yıl ikinci sırada bulunan Star Rafineri ise 226,8 milyar liralık üretimden satışla 3'üncü oldu. İstanbul Altın Rafinerisi (İAR) 142,5 milyar liralık üretimden satışla 4'üncü sırada yer alırken, geçen yıl 7'nci sırada bulunan Toyota Otomotiv 127,4 milyar lirayla 5'inci sıraya yükseldi. Oyak-Renault ise üç basamak yükselerek 107,2 milyar lirayla 6'ncı sıraya çıktı. Geçen yılki listeye göre 5 basamak gerileyen Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ, bu yıl 79,5 milyar ile listede 10'uncu sırada yer aldı. **AA**

Dev şirketlerin en büyük sorunu borç

ISO'nun Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2023 yılı sonuçlarına göre üretimden satışlarda en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Tüpraş'ı 238 milyar liralık üretimden satışlarıyla Ford Otomotiv takip ederken, üçüncü sırada yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı. Dev şirketlerin ana sorunu ise yüksek borçlülük!

RECEP BAHAR / DETAY HABER

Istanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından hazırlanan, sanayi sektörlerinin devlerini belirleyen ve 1968'den bu yana aralıksız olarak açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması"nın 2023 yılı sonuçları kamuoyu ile paylaşıldı. ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması"nda 2023 yılında üretimden satışlara göre en büyük kuruluş 484 milyar liralık satışlarıyla Tüpraş oldu. Tüpraş uzun yıllardır sürdürdüğü liderliğini 2023 yılında da korudu. 2023 yılında üretimden satışlara göre ikinci büyük kuruluş 238 milyar lira ile Ford Otomotiv oldu. Üçüncü sırada ise yaklaşık 227 milyar liralık üretimden satışlarıyla Star Rafineri yer aldı. ISO 500'ün ilk 10'unda yer alan şirketlerde 2022 yılına göre iki değişiklik oldu. Geçen yıl ilk 10'da yer almayan Mercedes-Benz ve Gramaltın Kıymetli Madenler ilk 10'a yükseldi. Gramaltın Kıymetli Madenler, ilk 10 içinde yer almasında geçen yıl yapılan rekor altın ithalatı etkili oldu. Hükümetin altın ithalatına kota getirmesi nedeniyle şirketin 2024 yılında ilk 10 içindeki yerini kaybetmesi bekleniyor!

Dolar bazında satışlar azaldı

ISO 500'de üretimden satışların 2023 yılında yüzde 42.1 artarak 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktığını ifade eden **Erdal Bahçivan**, "2021 ve 2022 yıllarına göre zayıf bir performansla işaret eden bu artışın 2022 yılının sonundan itibaren geldiğini tahmin etmek zor değildi. Üretimden satışlarda büyüme bir önceki yıl yüzde 119 iken, 2023 yılında yüzde 42.1'e gerilemesinin nedenlerine baktığımızda; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardı ardına yaşadığımız deprem felaketleri ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim belirleyici rol oynadı. Üretimden satışların 2022 yılına göre reel olarak, bir başka ifadeyle enflasyondan arındırıldığında yüzde 13.8 gerilediği görülüyor. Reel değeri-

ISO 500'e dair önemli veriler

- 2023 yılında ISO 500'ün satışlarının yanı sıra kârlılıkları da zayıf kaldı. 2023'te ISO 500'ün faaliyet kârı yüzde 39.7 artarak 671 milyar liradan 937 milyar liraya çıktı. Buna karşılık faaliyet kârlılığı oranı, 0.3 puan düşüşle yüzde 12.8'den yüzde 12.5'e geriledi. Kâr artış oranı enflasyonun altında kaldı.
- ISO 500'de vergi öncesi 2022 yılında kâr eden kuruluş sayısı 442 iken, bu sayı 2023 yılında 404'e indi. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi.
- ISO 500'de halka açık şirket sayısı 2023'te 12 adet artarak 85'e yükseldi.
- 2010'lu yıllarla birlikte düşüş eğilimi gösteren yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 2023 yılında 8 adet artışla 116'ya yükseldi.
- 2022 yılında yaklaşık 270.5 milyar dolar olan üretimden satışlar geçen yıl 268.5 milyar dolara geriledi.
- 2018'de Ar-Ge harcaması yapan şirket sayısı 276 iken, bu sayı 2022'de 260, 2023'te 265 olarak gerçekleşti.
- 2022'de 788 bin 389 olan çalışan sayısı geçen yıl 803 bin 551'e yükseldi.
- ISO 500'deki şirketlerin 151'i **Istanbul Sanayi Odası'na**, 45'i **Ankara Sanayi Odası'na**, 38'i ise **Ege Bölgesi Sanayi Odası'na** bağlı.

şimleri hesaplarken son yıllarda hep yaptığımız gibi bu yıl da, yıl sonu TÜFE enflasyonunu kullandık. Fakat diğer taraftan biliyoruz ki 2023 yılı boyunca yıllık enflasyon oldukça değişken bir seyir izledi. Hangi göstereyi kullanırsak kullanalım, 2023 yılında ISO 500'ün üretimden satışları enflasyonun altında kaldı ve reel olarak gerileme gösterdi" dedi.

Dev şirketlerin ihracatı da düştü

Zorlu küresel rekabet koşullarının etkisiyle ISO 500'ün ihracatının 2022 yılına göre yüzde 2.9 düşüş ile 95.1 milyar dolara gerilediğini kaydeden Bahçivan, "2023 yılında zayıflayan küresel büyüme dinamiklerine rağmen ülkemizin ihracatı binde 5 oranında artarak 255.4 milyar dolara ulaşmıştı. Aynı yılda Türkiye sanayi ihracatı ise binde 2 düşüşle 245.6 milyar dolara gerilemişti.

2023 yılında ISO 500 ve genel olarak Türkiye sanayi sektörü, ihracat pazarlarındaki durgunluktan olumsuz etkilendi" diye konuştu.

Faiz giderleri de, gelirleri de belirleyici oldu

2023'ün en çarpıcı gelişmelerinden birinin de, uzun yıllardır ilk kez ortaya çıkan net kambiyo zararı olduğunu söyleyen **Erdal Bahçivan**, "Buna karşılık kambiyo işlemleri haricindeki diğer gelirlerden (esasında faiz geliri) elde edilen net kâr, 282 milyar liraya çıkarak kur zararını fazlasıyla telafi etti. Bu noktada söz konusu gelirler içerisinde faiz, temettü, işti- rak, menkul kıymet, duran varlık satışı, komisyon vb. gibi kalemlerin yer aldığını hatırlatmak isterim" ifadesini kullandı. ISO 500'ün finansman giderlerinin de 2023'te yüzde 92.5 artarak

277 milyar liradan 533.3 milyar liraya yükseldiğini dile getiren **Erdal Bahçivan**, şunları söyledi: "ISO 500'ün toplam borçları yaklaşık yüzde 60 artarak 2.5 trilyon liradan geçen yıl 4 trilyon liraya çıktı. ISO 500'de mali borçları da yüzde 54 artışla 1.3 trilyon liradan 2 trilyon liraya yükseldi. Faaliyet kârı ise 937.3 milyar TL oldu. 2022'de yüzde 41.3 olan finansman (faiz) gideri / faaliyet kârı oranı 2023'te yüzde 56.9'a çıktı."

Enflasyon büyük hasara yol açıyor

2022 yılında ekonomide rasyonaliteden kopuş ve ekonomik uygulamalardaki 'gel-git'lerin ekonomide yarattığı tahribatın çok konuşulduğuna vurgu yapan Bahçivan, "Yüksek enflasyon şirket bilançolarında geçici bir illüzyon yaratıyor. Zaman geçtikçe gerçeklerle yüzleşiyoruz. ISO 500'ün temel göstergelerinin bize söylediği de bu. Bizim reel sektör olarak yaşadıklarımız bir yana; yüksek enflasyonun kamu maliyesi, mali dünya ve hepsinden de önemlisi toplumda yaratmış olduğu hasar büyük. Çünkü enflasyon sadece ekonomik bir hasar değil, sosyolojik, psikolojik ve en önemlisi ahlaki, etik bir etki de yaratıyor. Sonuç itibarıyla 2023'te ekonomik büyümemiz yüzde 4.5 oldu ancak sanayi sektörü yüzde 0.8, imalat sektörü yüzde 1.6 büyüdü" diye konuştu.

2024 de farklı değil

ISO Başkanı Bahçivan, bir soru üzerine, 2024 yılının 2023'ten farklı olmayacağını, gidişatın enflasyona göre şekilleneceğini ifade ederek, "Büyüme çok daha düşük olacak" dedi. Bahçivan vergi paketi ile asgari ücret konusunda da "Vergi paketi netlik boyutu kazanmadı. Temaslarımıza göre de net bir oluşum ortaya çıkmadı. Taslak konusunda yorum yapmak doğru değil... Asgari ücret yorum yapmak istemediğimiz konu. Firmalarımız kendi sektör gerçeklerine göre ücret değerlendirmesi yapmaktadır" dedi.

ISO 500 2023 Raporu'na göre şirketlerin kârlılık düzeyi ve üretimi azaldı. 2022'de yüzde 120 düzeyinde olan üretimden satışlar, yüzde 42,1'e düşerken reel olarak yüzde 13 düştüğü görüldü. Aynı dönemde zarar eden şirket sayısı da 58'den 96'ya çıktı

İSTANBUL Sanayi Odası (ISO), Sanayi üretiminin resmini çeken Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2023 Araştırması'nı yayınladı. Raporun ayrıntılarını, düzenlenen basın toplantısıyla ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** sundu. Rapora göre 2023 yılında kârlılık düzeyi ve üretim, sıkılaşma politikalarının etkisiyle zayıfladı. Üretimden satışlar, 2023 yıl sonu tüketici enflasyonu ile arındırıldığında reel olarak yüzde 13,8 oranında geriledi. Zarar eden kuruluş sayısı 58'den 96'ya yükseldi. Gündemdeki vergi paketi ve kurumlar vergisi tartışmalarına ilişkin görüşlerini paylaşan Bahçivan, paketin içeriğinin netlik kazanmaması nedeniyle yorum yapmanın sağlıklı olmayacağını öne sürerken, kurumlar vergisi hakkında şu değerlendirmeyi yaptı:

'VERGİ MUAFİYETLERİ HASSAS NOKTAMIZ'

"Sanayiye teşvik ve motivasyon vaadinde geçmişte verilmiş olan vergi avantajlarının yol ortasında değiştirilmesi, öngörülebilirlik ve geleceğe dair güven açısından ciddi tahribatlar yarattığını geçmiş yıllarda gördük. Teşviklerden elde edilmiş olan hakların değişmemesi, bizim için en hassas konudur. Bunların her biri gerek yerli sermaye gerek de yabancı sermayeye bir takım kuşkuları doğurmaktadır."

Asgari ücrette ara zam yapıp yapılmamasına konusunda yorum yapmak istemediklerini belirten Bahçivan, rapora göre 2023 yılında ücret giderlerinin enflasyonun üzerinde olduğunu ve firmaların kendi şirket gerçeklerine ücret değerlendirmelerini zaten yaptıklarını iddia etti.

Araştırmaya göre Sanayi şirketlerinin üretim ve kârlılık düzeyi, 2023 yılının ikinci yarısından bu yana uygulanan sıkılaşma politikaları ve yüksek finansman maliyeti nedeniyle zayıfladı. Üretimden satışlarda artış, 2022 yılında yüzde 119 olurken 2023'te yüzde 42,1'de kaldı ve 4 trilyon 485 milyar liradan 6 trilyon 375 milyar liraya çıktı. ISO 500 Büyük kuruluşlarının üretimden satışlardaki reel değişimleri 2023 verileri yıl sonu tüketici enflasyonu ile arındırıldığında yüzde 13,8 geriledi. Başkan Bahçivan, bu durumun nedenlerini; yavaşlayan küresel talep, 6 Şubat'ta ardı ardına yaşanan depremler ve seçimler sonrasında ekonomi politikalarında yaşanan değişim olduğunu söyledi.

KÂRLAR GERİLEDİ

Sanayi kuruluşlarının kârlılık düzeyi de beşirgin bir düşüş gösterdi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kârlar 2022 yılında yüzde 99,3 olur-

2023'te üretim düştü zarar eden şirket arttı

ken 2023'te yüzde 45 olarak hesaplandı. Vergi öncesi kâr-zarar toplamı da önceki yıl yüzde 121,2 artarken, bu yıl yüzde 32,9 arttı. Zarar eden kuruluş sayısı da 58'den 96'ya yükseldi. Araştırmadaki kârlılık bileşenleri tablosuna göre önceki yıllardan farklı olarak net kambiyo zararının ortaya çıktı. Bahçivan, kambiyo zararının ön önemli nedeninin, 2023'ün ikinci yarısında meydana gelen döviz kuru hareketliliği olduğunu vurguladı.

ÖZKAYNAK DÜZEYİ YÜKSELDİ

Rapora göre mali borçlar yüzde 54 artışla 1,3 trilyon liradan 2 trilyon liraya çıkarken diğer borçlarda yüzde 66'ya yakın bir artışla 1,2 trilyon liradan yine 2 trilyon liraya yükseliş söz konusu. Kısa vadeli mali borçlardaki artış da yüzde 53 ile uzun vadeli mali borçlardaki yüzde 56'lık artışın hafif altında kaldı. Bahçivan, enflasyon düzeltmesi ile özkaynaklar üzerinden önemli bir değişim meydana geldiğinin bilgisini paylaştı. Bahçivan, "Özkaynaklar 2023'te enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle yüzde 245 oranında artarak 1,4 trilyon liradan 4,8 trilyon liraya çıkmış durumda. Bu kalemden enflasyon düzeltmesinin etkisi 2,8 trilyon ile oldukça yüksek." sözlerini kullandı.

Araştırma sonuçlarına göre 500 büyük Sanayi kuruluşunda istihdam, 2023 yılında yüzde 1,9 artarak yaklaşık 804 bin kişiye yaklaştı. Aynı yılda ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da yüzde 120 oldu.

Birinci sırada TÜPRAŞ var

TÜRKİYE'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde TÜPRAŞ üretimden satışlarda 484,2 milyar lirayla listede ilk sırayı alırken, 2022'de üçüncü sırada olan Ford Otomotiv 238 milyar lirayla ikinçiliğe yükseldi. Geçen yıl ikinci sırada bulunan Star Rafinerisi ise 226,8 milyar liralık üre-

timden satışla 3'üncü oldu. İstanbul Altın Rafinerisi (IAR) 142,5 milyar liralık üretimden satışla 4'üncü sırada yer alırken, geçen yıl 7'nci sırada bulunan Toyota Otomotiv 127,4 milyar lirayla 5'inci sıraya çıktı. Oyak-Renault ise üç basamak yükselerek 107,2 milyar lirayla 6'ncı sıraya yükseldi. Arçelik 99,9 milyar lirayla 7'nci olurken, Mercedes-Benz Türk AŞ ise 94,2 milyar lirayla

15'inci sıradan 8'inci sıraya tırmandı. 2022'de 44'üncü sırada olan Gramaltın Kaymetli Madenler Rafinerisi San. Tic. AŞ 89,9 milyar lira ile 9'uncu sıraya ulaştı. Geçen yılki listeye göre 5 basamak gerileyen Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları TAŞ, bu yıl 79,5 milyar ile listede 10'uncu sırada yer aldı.

Listedeki Anadolu şirketleri artıyor

İLK 500'de yer alan Sanayi kuruluşları arasında, Anadolu illerinden şirketlerin sayısı devam ediyor. 2020 yılında listedeki şirketlerin 161'i İstanbul'da faaliyet gösterirken, bu sayı 2023'te 151'e düştü. İstanbul'u 45 kuruluş ile Ankara Sanayi Odası izledi. Bu odaların ardından, Ege Bölgesi Sanayi Odası ve Kocaeli Sanayi Odası 38'er kuruluşla sıralamada listede kendine yer buldu.

'Devlete faizsiz kredi veriyoruz'

ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, devreden KDV'nin ISO 500 kuruluşları için yük oluşturduğunu kaydetti. Avrupa Birliği'nden monte edilen bir sistem olduğunu dile getiren Bahçivan, devreden KDV yükünün enflasyon düzeltmesi sonrası verilerle yüzde 36,5 oranında artarak 67 milyar liraya yaklaştığını bildirdi. KDV'nin tüketici değil üretici vergisi olduğunu ve Sanayicileri fevkalade olumsuz etkilediğini öne süren

Bahçivan, "Söz konusu artış, enflasyonun altında kalması bakımından geçtiğimiz yıllara göre bir nebze daha pozitif tablo sunsa da biz bu döngüyü, Sanayi kuruluşlarımızın, devlete sıfır faiz ve sonsuz vade ile borç vermesi olarak tanımlamayı sürdürüyoruz. Özellikle enflasyonun yüksek seyrettiği dönemlerde, KDV alacaklarının iadesi geciktikçe bu durum firmamızın nakit akışı açısından daha önemli bir yük haline geliyor." diye konuştu.